№ 119 ՇԱԲԱԹ ՅՈՒՆԻՍԻ 6

1909

ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՇԱԲԱԹ ՅՈՒՆԻՍԻ 6 № 119

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թղթակցութիւնք գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւնները ընդունվում է ամեն ժամ.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատողին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(37-ՐԴ ՏԱՐԻ)

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

12 ամս. 10 ռուբ., 11 ամս. 10 ր., 10 ամս. 9 ր., 9 ամս. 8 ր., 7 և 6 ամս. 6 ր., 5 ամս. 5 ր., 4 ամս. 4 ր., 3 ամս. 3 ր., 2 ամս. 2 ր., 1 ամս. 80 կ. և առաքման ծախք՝ 20 կ.: Ամերիկա տարեկան 6 դոլլար, Եւրոպա 30 ֆրանկ, Պարսկաստան 10 րուբլի, Թիւրքիա 120 ղրուշ: Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նախկին հասցէն և 40 կ. նամականիշ:

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршалковская, 130, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

Տիրուհի և Մարթա Կիզիրեանները իրանց որդկերանով յայտնում են բարեկամներին և ծանօթներին

ԹՈՐՈՍ ՄԿՐՏՉԵԱՆ ԿԻԶԻՐԵԱՆՑԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ յունիսի 4-ին: Ամփոփը՝ այսօր, երեկոյեան ժամը $6^{1}/_{2}$-ին, իսկ թաղումը կիրակի, առ. ժ. 10-ին, իր բնակարանից, Սիմէօնովսկայա № 15, դէպի Կուկիայի Նորաշէն ս. Աստուածածին եկեղեցին: 523. 2—1

Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկ. Խորհուրդը

հրաւիրում է անդամներին Ընկերութեան

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ,

որ տեղի է ունենալու երկուշաբթի, յունիսի 8-ին, երեկոյեան ժամը $7^{1}/_{2}$-ին, Ընկերութեան սեփական շէնքում, Աբաս-Աբադեան հրապարակ № 7. (Абасъ-Абадская площ. с. д. № 7).

Զբաղմունքի առարկաներն են՝

1) Ձեկուցում խորհրդի մայիսի 27-ին կայացած արտակարգ ընդհանուր ժողովի որոշման մասին:
2) Ս. Ի. Գուլիշամբարեանի՝ Ընկերութեանը նուիրած գրադարանի ընդունելութեան պայմանների մասին:
3) Ձեկուցում իշխանուհի Սոֆիա Արղութեան-Երկայնաբազուկի՝ Ընկերութեանը նուիրաբերած (յօգուտ կրթական գործի) Սանահին գիւղում գտնված անշարժ կայքերի մասին:
4) Խորհրդի 4 անդամի, 2 փոխ-անդամի և վերստուգիչ յանձնաժողովի 3 անդամի ընտրութիւնը:
5) Ընթացիկ հարցեր:

Ծանօթութիւն.—Ընկ. 1908 թ. անդամներին խնդրվում է նորոգել իրանց անդամակցութիւնը 1909 թ. համար: (շ. կ.) (առ.) 525. 2—1

Շաբաթ, յունիսի 6-ին, «Մուշտայիդ» այգում Թիֆլիսի բոլոր հայ ընկերութիւնների նախագահներից կազմված ժամանակավոր կազմակերպում է

ԱՄԱՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ԶԲՕՍԱՆՔ

—Յօգուտ ադանացիների—

Մանդոլինիստների-նվագախումբ

Սազանդարներ՝ մասնակցութեամբ յայտնի թառածու Գրիգոր Բալայեանի, ճիանուր նուագող Սաիի և նուիսկի երգիչ Մամմադի:

Բազդիրական, պար-չվո, տոմբոլա, կոնֆետտի, պիեսորական երկու երաժշտախումբ, սինեմատոգրաֆ:

ՍԿԻԶԲԸ ԺԱՄԸ 4-ԻՆ

Մուտքը արժէ մեծերի համար 30 կ., երեխաների համար 20 կոպէկ: (ու. շ.) (առ.) 519. 2—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

երթեւեկ հիւանդների համար ամեն օր, Վօկզալնայա 8, տ. Էնֆիաճեանցի.

Տելեֆոն 695

Ե. Գ. ՖԻՆՈՐՈՎ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, $8^{1}/_{2}$-ից մինչև $9^{1}/_{2}$ ժ., ներքին հիւանդ.

Վ. Գ. ՓԱՓԱՍԻՆԱՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 11—12 ժամը, ներքին և [illegible] հիւանդների

Բ. Ա. ԳՈԳՈՒՆԵԱՆ երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ 12—1 ժամը, [illegible]

Ա. Մ. ՄԱՄԻՆԵԱՆ [illegible] օրերը 12—1 ժ., ներքին.

Ա. Ն. ԴԻԱՍԱՄԻՁԷ ամեն օր, $11^{1}/_{2}$-ից մինչև $12^{1}/_{2}$ ժ., սիֆիլիս և կաշուէ հիւանդութիւններ:

Ն. Մ. ՄԵԼԻՔՕՎ ամեն օր, խիրուրգիական և կանանց հ. 1—2 ժամը:

Ի. Դ. ԳՕՄԱՐԹԵԼԻ ամեն օր, ներքին և երեխաների, 2—3 ժամը:

Բ. Մ. ՄՈՒՍԽԵԼՕՎ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 2—$2^{1}/_{2}$ ժ., աչքի հիւանդ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Գ. ՄԻՐԶՕՅԵԱՆ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների:

Ն. Գ. ՉԻՉԻՆԱՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների:

Հիւանդանոցում կատարվում են միկրոսկոպիական, բակտէրիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպէս ծաղիկի պատուաստում և ծծմայրերի քննութիւն: Վճար խորհրդի համար 50 կոպէկ:

(օ. մ.) տ. 38. 100—47

ԱՅԳԻ—ԺԱՄԱՐԱՆ

ԻԺԱՆԵ ԸՆԿ.

[illegible]

ՃԱՇ.—2 ճաշատ կերակուր 60 կ., 3 ճաշ. 80 կ., 4 ճաշ. 1 ր. [illegible]

Գներ չափաւոր են.

(ա. ռ.) տ. 10—8

ՓՈՐՁԵՑԷՔ

Ստերելիզացիայի ենթարկված

ԻԻՂԱԼԻ ՍԵՐԸ

ՐՕԶԵՆՏՕՎԻ

առանց բացիլների, սուրճի և թէյի համար. չէ փչանում. միանգամայն առողջապահական:

ԳՏՆՎՈՒՄ Է ԱՄԵՆՈՒՐԵՔ

(չ. շ.) (П. 74440) առ. 456. 9—6

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Շաբաթ, յունիսի 6-ին, Ժողովարանի ամառային նոր շէնքում տեղի կունենայ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Համերգային-սիմֆոնիական նուագախումբ՝ Ա. Ֆիդէլմանի ղեկավարութեամբ:

Հիւրերը թոյլատրվում են պ. պ. անդամների առաջարկութեամբ՝ մուտքի համար վճարելով 1 րուբլի:

Համերգի սկիզբը երեկոյեան ժամը 9-ին:

(առ.) 525. 1—1

Ամառվայ ամիսների համար

ՄԵԾ-ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅՈՒՄ

հիմնված են

Ջրի դասընթացքներ

Կաթնատնտեսութիւնից և Ջուլհակութիւնից:

Ցանկացողները կարող են դիմել տեղեկութիւնների համար Ա. Քալանթարին Թիֆլիսում, Գրիբոեդովսկայա № 5.

(կ. չ. շ.) (առ) 480. 6—5

ԿԻՍԼՕՎՕԴՍԿ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ա. ԲԱԲԱՅԵԱՆԸ

վերադառնալով Պարիզից՝ ընդունում է հիւանդներին յունիսի սկզբից: Հասցէ՝ «Օտէլ Բէշտաու» («Отель Бештау»).

(հ. շ.) (առ.) 494. 5—4

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ 61-ՐԴ ՅՕԴՈՒԱԾԸ

—

Արդեօք բոլորովին աւելորդ չէ Բեռլինի դաշնագրի 61-րդ յօդուածը, քանի որ Թիւրքիայում հաստատված է ընդհանուր սահմանադրութիւն:

Ահա մի հարց, որ վերջին օրերում յաճախ ասպարէզ է ելնում և խնդրում է պատասխան:

Ի՞նչ կարող է լինել այդ պատասխանը:

Մեր կարծիքով նա կարող է լինել հետևեալը. «Ցանկալի է, որ օսմանեան սահմանադրութիւնը իրապէս այնքան կատարեալ և հաստատ մի հիմնարկութիւն դառնայ, որ 61-րդ յօդուածի գոյութիւնը նկատվի իսկապէս աւելորդ»:

Եւ արդարև, եթէ օսմանեան սահմանադրութիւնը խոր արմատներ գցի պետական կեանքում և ապահովի անընդհատ բարենորոգութիւնների ներմուծումը օսմանեան երկրի բոլոր մասերում, ինքնըստինքեան կը լուծվեն այն պահանջները, որոնք դրված են Բեռլինի դաշնագրի 61 րդ յօդուածում: Եւ ուրեմն, եթէ ընդհանուր օրէնսդրութիւնը կը տարածի բարենորոգութիւններ երկրի բոլոր մասերում, այն ժամանակ առանձին շրջանները այլ ևս շարժառիթ չեն ունենայ խօսել բարենորոգումների անհրաժեշտութեան մասին:

Եթէ քննելու լինենք 61-րդ յօդուածը՝ կը տեսնենք, որ նա մի ուրոյն քաղաքական մարմին կազմելու մասին չէ խօսում, նա անչափ, ինքնօրէն աշխարհագրական և քաղաքական վարչութեան մասին չէ հոգում: Նրա պահանջները համեստ են և վերաբերում են այն հիմնական բարենորոգութիւններին, որոնք գոյութիւն ունեն ամեն մի բարեկարգ եւրոպական երկրում:

Եւ անշուշտ՝ օսմանեան սահմանադրութեան աստիճանաբար զարգացումը, ընդարձակումը և խորացումը կը խլեն այն առանձին հրապոյրը և գրաւչութիւնը, որ պէտք է ունենար 61-րդ յօդուածը հայերի համար:

Ահա այստեղ կարող են այս տեսակ հարց տալ: Եթէ օսմանեան սահմանադրութեամբ բաւարարութիւն է տրվում և այն պահանջներին, որոնք ենթադրվում են 61-րդ յօդուածով, ուրեմն կարելի է այդ յօդուածը ջնջել և վերացնել միջազգային վկայաթղթերի կարգից:

Այո, թւում է թէ կարելի էր այդպիսի մի բանաձև դնել ասպարէզի վրա:

Բայց այն ժամանակ կարելի կը լինէր հակադրել նրան մի ուրիշ բանաձև, որը կունենար իր խիստ տրամաբանական հիմունքը:

Այդ բանաձևը կարող էր արտայայտել այն միտքը, թէ ինչու էք այդքան մտատանջվում 61-րդ յօդուածի գոյութիւնից, երբ դուք վճռել էք իրապէս իրագործել նրա պահանջները կեանքի մէջ ընդհանուր սահմանադրութեամբ. ի՞նչ վնաս է տալիս ձեզ 61-րդ յօդուածը, երբ նա կենսական այլ ևս ոյժ չունի՝ լուծված լինելով ընդհանուր ռեֆորմների մէջ: Եւ միթէ չափազանց յամառ պնդելով 61-րդ յօդուածի վերացման և ջնջման մասին, դուք երկիւղների և կասկածների առիթներ չէք ստեղծում այդպիսի մի աւելորդ համարված պահանջով: Եւ յիրաւի, երբ Րիֆաթ փաշան ճանապարհորդում էր Եւրոպայում, անցնելով մի արքունիքից միւսը, և խնդրում էր, ինչպէս հաւատացնում էր քաղաքական մամուլը, որ վերացվեն Բեռլինի դաշնագրի մի քանի կէտեր, իսկ նրանց մէջ նաև 61-րդ յօդուածը, այն ժամանակ հայերը, որոնք այնքան անկեղծօրէն ընդունել և գրկաբաց ընդունել էին օսմանեան սահմանադրութիւնը, սկսեցին ակամայից անհանգստանալ, կասկածել, երկբայել և նոյնիսկ վրդովվել, թէ ինչու պէտք է Նոր-Թիւրքիայի դիպլօմատիան այդքան յամառ կերպով հետամուտ լինի վերացնելու 61-րդ յօդուածը, քանի որ ինքը յայտնել է, թէ նա օսմանեան սահմանադրութեամբ մտադիր է կատարած լինել Բեռլինի դաշնագրի պահանջները:

Այստեղ կար տրամաբանական հակասութիւն, որը աչքի էր ընկնում մանաւանդ այն պատճառով, որ օսմանեան սահմանադրութիւնը դեռ նոր պացոյցներ չէր տուել, թէ նա պէտք է լինի իսկապէս մշտական երաշխաւորութիւն ժողովրդական ազատութեան համար Թիւրքիայում և որ ոչ մի դիպուած, ոչ մի չար հողմ և փոթորիկ չեն գլորի նոր հաստատութիւնը և դարձեալ հրապարակի վրա դնի Թիւրքիայում ապրող ժողովուրդների ապահովութեան խնդիրները:

Այո, մենք գիտենք, որ 61-րդ յօդուածը ունի մի անախորժ կողմ Թիւրքիայի համար: Դա այն է, որ եւրոպական պետութիւնները՝ Ռուսաստանը, Անգլիան և Ֆրանսիան և միւսները կարող են պահանջներ առաջադրել ռեֆորմների ներմուծման մասին:

Բայց ինչ փոյթ: Եթէ Թիւրքիան հաստատապէս որոշել է մտցնել ռեֆորմներ, ինչ երկիւղ կարող է լինել եւրոպական պետութիւններից: Եւ անշուշտ՝ կարելի է ենթադրել, որ ոչ մի երկիւղ, ոչ մի վտանգ այդտեղ տեղի չը պէտք է ունենայ:

Իսկ Թիւրքահայերի համար երջանիկ կը լինէր այն օրը, երբ 61-րդ յօդուածը առանց վերացվելու միջազգային մատեաններից՝ ինքնըստինքեան կորցրած կը լինէր իր բարոյական նշանակութիւնը և նրա թելադրած ռեֆորմները դարձած կը լինէին արիւն և մարմին այն նոր կարգի և կեանքի մէջ, որ հաստատած և աճեցրած կը լինէր օսմանեան պետութեան ազատ վարչութիւնը:

Ամեն մի ջանք պաշտօնապէս ջնջելու 61-րդ յօդուածը՝ առաջ կը բերէ Թիւրիմացութիւններ և կասկածներ, իսկ ամեն մի դրական և էական բարենորոգում, որ կը մարմնանայ կեանքի մէջ, իրապէս կը քաղէ 61-րդ յօդուածից նրա հմայքի տարրերը և կը դարձնէ նրան միայն անմեղ և ձևական մի պաշտօնական վաւերաթուղթ:

Ա. Քալանթար

ՕԳՆԵՑԷՔ

—

Այսօր Ադանայի վնասվածների օգտին տրվում է զբօսանք:

Գնացէք զբօսանք և աւելացրէք նրպաստի այն գումարը, որ պէտք է ուղարկվի տառապեալ ժողովրդին:

Ադանայի հայը գոհ դարձաւ այն անցողական շրջանին, որը քիչ էր մընացել, որ վտանգի ենթարկի օսմանեան սահմանադրութեան բաղդը:

Հազարաւոր և տասնեակ հազարաւոր վնասվածներ, կորցրած իրանց սիրելիներին և զրկված հարստութիւնից՝ սպասում են դրսի օգնութեան:

Մեր օգնութիւնը թէ սպեղանի կը լինի ադանացիների խորունկ ցաւերի համար և թէ մխիթարութիւն, որ նրանք զուրկ չեն եղբայրակցական օգնող ձեռքից:

Օգնենք թշուառացած ադանացիներին: Օգնենք և նրանց նորից ոտքի կանգնեցնենք:

Մեր օգնութիւնը պէտք է լինի շուտափոյթ և մեծ չափով, որպէս զի քայքայված տնտեսութիւնը շուտով վերականգնվի և ազգաբնակութիւնը նորից սկսի կանոնաւոր կուլտուրական կեանք և կրած տանջանքների ու կորուստների դիմաց ունենայ գոնէ առպագայ իր կեանքի համար մի փոքր մխիթարութիւն:

ՄԻ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

—

Թիֆլիսի հայ հասարակութիւնը շարժման մէջ է:

Պատրաստվում են Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին փառաւոր ընդունելութիւն ցոյց տալու:

Փառաւոր ընդունելութեան համար, ինչպէս պարզվեց ժողովում, որ կայացաւ առաջնորդարանում, պէտք է առնուազն 10,000 րուբլի:

Որովհետև թեմական հոգևոր իշխանութիւնը թեմի բոլոր եկեղեցիների վրա դրել է 4500 րուբլի, ուրեմն, եթէ վաճառական և կապիտալիստ դասակարգերից հանգանակվի 10,000 ռուբլի, ինչպէս ցանկութիւն կայ,

Անշուշտ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին պէտք է փառաւոր, շքեղ ընդունելութիւն ցոյց տալ: Մենք հասկանում ենք այդ զգացմունքը և գնահատում ենք. բայց աւելի գնահատում ենք այն զգացումը, որ թելադրում է մեզ և շատերին յետ կենալ շռայլ, աւելորդ ծախսերից, դեկորատիվ ցոյցերից, և կատարելով միայն անհրաժեշտ ծախսերը, որոնք հազիւ 3—4000 րուբլի նստեն, մնացորդ 10—12,000 րուբլին նուիրել ադանացիների օգտին, որոնց աղէտը մի փոքր սփոփելու համար այսօր զբօսանք է կազմակերպվում:

Եւ դա կը լինի ամենափառաւոր, ամենաշքեղ ընդունելութիւնը, որ մենք ցոյց կը տայինք մեր եկեղեցու պետին: Եւ դա կը լինի ամենաջերմ զգացմունքը, որ մենք արտայայտած կը լինէինք Մատթէոս II Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, որ միշտ խոյս է տուել շքեղութիւնից, շռայլութիւնից ու փարթամութիւնից և ունեցել է գրեթէ ճգնաւորական կեանք:

Իզմիրլեանի գալու առիթով կատարվելիք ծախսերը կրճատել և այդ ծախսերի փոխարէն մի 10—12,000 րուբլի յատկացնել Ադանայի կոտորածների թշուառ զոհերին—ահա մի արժանավայել ընդունելութիւն, որ, համոզված ենք, կը սփոփէ և իրան Իզմիրլեանին ու կը լինի արդիւնաւէտ և օրինակելի:

Հ. Առաքելեան

ԱԴԱՆԱՅԻ ՎՆԱՍՎԱԾՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

—

«Մշակի» հրաւէրը հասարակութեանը՝ տալու զբօսանքի վիճակախաղի համար իրեր՝ համակրական արձագանք գտաւ: Մենք ստացանք բազմաթիւ իրեր, որոնց մէջ կան արժէքաւոր առարկաներ:

—

Ստացել ենք Ղևոնդ Ցակոբեանից 62 կտոր իր, այսինքն 1 կարի մեքենայ, 3 վազ, 1 հայելի, երեխաների 12 ժամացոյց, 12 մատանի, վերմակներ, պատկերներ, արբեշում կայլն: Ցակոբեանն այդ իրերը հաւաքել է իր շրջանում:

—

Պ. Օքօյեանը ներկայացրեց «Մշակի» խմբագրութեանը բազմաթիւ իրեր զբօսանքի վիճակախաղի համար. Նրանց մէջ կան հայելիներ, գրողներ, պայուսակներ, անօթներ, զգեստեղէն, կարասիներ, զարդեր, գրքեր և այլն:

Այսօրվայ գրօսանքի վիճակախաղի համար մենք ստացանք 36 կտոր իր, որ ժողովել է Կուկիայի Նորաշէն ս. Աստուածածին եկեղեցու Ալ. ք. Տէր-Յովհաննիսեան։

Բացի դրանից ստացել ենք նոյնպէս՝ 1) չորս կտոր իր Հայրապետ Աբրահամեանից, 2) 50 հատ Գոգոլի լուսապատկերներ «Оборотъ» արագատիպից, 3) մի լուսանկարչական մեքենայ (մի փոքր գործածված) մի Թիւրքահայ երիտասարդից, որ կամեցաւ անյայտ մնալ։ Բոլորը յանձնեցինք կարգադրիչ յանձնաժողովին։

Նոյն գրօսանքի համար «Աղբիւր-Տարազի» խմբագրութիւնը նուիրել է 648 գրքեր և պատկերներ 117 ր. 05 կ. արժողութեամբ։

—

Ադանայի վնասվածների օգտին գրօսանքի համար պատասխանատու անձնաւորութիւններ ներկայանում են տիկին Մ. Խատիսեան, Ա. Քալանթար և Գ. Ծուրինեան։

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՄՈՍԿՎԱՑՈՒՄ

—

Երէկ ստացանք հետեւեալ հեռագիրը Մոսկվայից.

Մոսկվայ, 5 յունիսի 2 ժամ 5 րոպէ

Վեհափառ Կաթողիկոս Մատթէոս II Իզմիրլեանը ժամանեց Մոսկվա իր շքախմբի հետ։

Երկաթուղու կայարանում Նորին Վեհափառութեանը դիմաւորեց հայերի մեծ բազմութիւն՝ ոգևորված «կեցցէների» բացագանչութիւններով։

Կայսերական սենեակներում Վեհափառին ողջունեցին Մոսկվայի հայ համայնքի կողմից պրոֆեսսոր Գրիգոր Խալաթեան, եկեղեցական խորհրդի կողմից բանաստեղծ Ալէքսանդր Ծատուրեանց։

Վեհափառ Կաթողիկոսը լսելով ողջոյնի ճառերը պատասխանեց ճառով։

Երկաթուղու կայարանից Իզմիրլեան ճանապարհվեց հայոց եկեղեցին, իսկ այնտեղից Ժամհարեանի տունը, որտեղ յարմարեցված է Վեհափառի համար օթևան։

Վեհափառը կը լինի Թիֆլիսում հաւանօրէն յունիսի 13—14-ին։

Թիֆլիսում կը մնայ ոչ աւելի քան մի շաբաթ։

—

Պետերբուրգ, 4 յունիսի

Երեկոյեան ժամը 9-ին Մոսկվա մեկնեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Մատթէոս Իզմիրլեանը։ (Հ. Գ.)

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՄԵԿՆՈՒՄԸ Կ. ՊՈԼՍԻՑ

—

Կ. Պոլիս, 25 մայիս

Նախորդ Ըղթակցութիւնս նամակատան յանձնելէ ետքը, փութայի վերջին անգամ տեսնելու Ս. Հայրապետը և իր հրաժեշտը հայրերը։

Բազմութիւնը, առտուան 9-էն սկսեալ, կը ստուարանար Թօփհանէի առջև, ուր կը սպասէին արդէն ռուսաց դեսպանատան շոգեմակոյկն և նաւակներ։ Կառավարութիւնը, նոյն օրը, բազմութեան տրամադրած էր այդ հրապարակը։

Ժամը 10-էն քիչ առաջ ծովափ հասաւ կառքերու շարքը. Հայրապետը իր քովն ու առջևը ունէր դեսպանատան առաջին ու երկրորդ Թարգմանները. Թափօրին առջևէն, ձիերու վրայ, չաթըրները, կարմիր հագուած, չերքեզի մորթուկներ գլուխնին. անթիւ կառքեր վարդապետներով, քահանաներով, աշխարհականներով։

Բազմութիւնը ծափերով կողջունէ Ս. Հայրապետը։ Յուզմունքներով լի րոպէներ։ Ժամանակ չկար արդէն. և ահա Իզմիրլեանը ռուսական դրօշակի ներքև ծովին վրայ։ Շոգեմակոյկը կը Թռչի Թիակներու դաշնակաւոր համաչափութեանը ներքև։ Մակոյկներ կը սուրան անոր ետևէն. մաղթանքներ, ծափեր կը լեցնեն այդ յուզմունքի րոպէները։ Ու ես հազիւ կը յաջողիմ վերջին նայուածք մը խլել խառնուրդին մէջ Մեսրոպ և Բաբգէն վարդապետներէն։ «Երթաք բարո՛վ, երթաք բարո՛վ»-ներով կը փակուի տեսարանը։

Վեհափառին իբրև ուղեկից կուգան երկու վարդապետներ՝ Գրիգորիս Պալագեան և Մեսրոպ Նշանեան։ Առաջինը, իբրև պատգամաւոր կաթողիկոսական ընտրութեան, չափով մը ծանօթ ըլլալու է արդէն։ Իբր յաւելուած, կրնամ ըսել թէ անկեղծ հոգեւորական մըն է, համեստ, իր խօսքին ու կամքին անկաշկանդ հետևող մը։ Երկրորդը կը պատկանի Երուսաղէմի միաբանութեան, երիտասարդ, որ Իզմիրլեանի համակրանքին արժանի եղած է իր աքսորանքին մէջ, վանքէն Պոլիս դարձած Նորին Սրբազնութեանը հետ ու այնուհետև ալ շարունակ մօտիկ ապրած։ Երրորդ ուղեկիցն է Մինաս Ջերազ, մեր երեսփոխանական ժողովի ներկայացուցիչը ու այնքան ծանօթ, որ նոր յաւելուած մը ընելու հարկ չի մնար։

Ա՛լ ենթադրութեանց դուռը փակուեցաւ. մեր լրագրողները Կաթողիկոսին անուան բոլորտիքը նոր յայտնութիւններ, նոր լուրեր, նոր հետաքրքրութիւններ հրապարակելէ ազատեցան։

Ինչպէս ասկէ առաջ, այժմ ալ, երբ Ս. Հայրապետը ռուսական հողի վրայ է, պարտք կը համարիմ ըսել, թէ Իզմիրլեանը կը մնայ յաւէտ օրէնքի, պարտքի, ուղղամտութեան պաշտօնեան. պահպանող ոգին, որ իր մէջը զօրացած է միշտ տարիներու ընթացքովը, խորտակելու ոչինչ ունի. մաքուր հաւատացող մըն է. իր՝ կրօնքի համար ունեցած սէրը խառն է, միևնոյն ժամանակ, իր ցեղին, մեր ցեղին, մեր հին ու նոր ժառանգութեանց սէրերովը։ Թէև աղուորիկ, նիհար, այլ պիտի գտնէք բաւական ուժ՝ փառաւորելու այն Աթոռը, ուր կերթայ ազգին կամքովը, Ցարին հաստատութիւնովը։

Բայց ներելի չէ՞ ըսել, թէ Հայրապետ մը ինքնին, ով որ ալ ըլլայ, գուցէ շատ անգամ հնարաւորութիւն չունենայ օգտակար ըլլալու, եթէ ազգը ինքնին օժանդակ չըլլար իր Հայրապետին։ Թիւրքահայերը իրաւունք ունին յուսալու, թէ մեր կովկասեան ազգակիցները զօրանալով Ս. Հայրապետին, ու Էջմիածինը, որ ամեն ժամանակ քայքայուն դրութեան մը հասած է, կը նորոգուի նմանապէս ու բարոյապէս, և ցիրուցան հայութեան սիրտը, վիրաւո՛ր, ցաւագին, կը դառնայ դէպի իր պատմական սրբավայրը և գէթ հոգիով կը կենդանանայ միևնոյն կէտին վրայ։ Թիւրքահայը կը յուսայ նոյնպէս, որ, նոր Հայրապետին օրով, Էջմիածինը կը դառնայ այսուհետև համազգային ուխտատեղի մը ու հրէական տաճարին պէս իրեն կը քաշէ հայութեան բոլոր մասերը։ Ես կը հաւատամ, որ դէպի Էջմիածին համազգային ուխտագնացութիւնները, մեր ազգային կեանքին մէջ, կունենան իրենց յատուկ նշանակութիւնը. գիրքերու մէջ կարդացուած Արարատի անունը, Մայրավանքը ինքնին, պատմական լեռները, դաշտերը, գետերը, վանքերը կը դադրին լոկ բառեր ըլլալէ, բառերու հնչիւններ։

Ու այդ ամենը կախում ունին այն ուղղութենէն, որ պիտի գործէ այսուհետև վանքին մէջ։

Թիւրքահայը ինքն ալ անտարբեր չպիտի գտնուի Մայրավանքին համար։ Երեսփոխանութիւնը, կարգ մը առաջարկութիւններ, ըղձանքի ձևով, պիտի հասցնէ Ս. Հայրապետին։ Ծրագիր մը, շատ համեստ գիծերով, պատրաստուած է արդէն և օրակարգի հարցերուն մէջ դրուած։

Ինչ որ ունեցանք ցայսօր փոխադարձօրէն, գրեթէ ոչինչներ էին թէ ընդհանուր յարաբերութեանց և թէ հանրական-եկեղեցական ու հայրապետական հարցերու տեսակէտով։ Մեր գլխաւոր արգելքն էր կառավարական հին դրութիւնը, որ, Համիդի առեն, բանտով ու աքսորով կը պատժէր, ինչ որ Կովկասի կը պատկանէր, ինչ որ Կովկասէն կուգար. Էջմիածին համարուած էր կեդրոն մը, ուրկէ դուրս կելլէին յեղափոխական ամեն չարիքներ. Արարատ, Մասիս, Արաքս, ծիծեռնակ բառերը դատապարտութիւններ էին, Արծուիի, «Մշակի» անունները սարսափներ էին։ Այս հանգամանքներու մէջ պիտի չէզոքանար ամեն օգտակարութիւն։ Հիմա, որ ալ տապալուած են հին դրութեան այդ ճիւաղային ուրուականները, մաքի, սրտի, անձի, հոգիին բերան բերնի ազատ յարաբերութիւնները կրնան երկուստեք ստեղծել հոգեկան նոր վիճակներ։

Ս. Հայրապետը առաջին անձնաւորութիւնն է, անկախ, ամեն կասկածներէ վեր, կուսակցական ոխերէ ազդեցութենէ ազատ հոգին, որ կրնայ նոր յարաբերութեան դրդիչը, հրապոյրը ըլլալ։ Շահէն

ԿԱՅՍՐՆԵՐԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

—

Լոնդոն, 4 յունիսի

Բոլոր լրագիրները, բացի արմատականներից, հաւանութեան տոնով են խօսում միապետների տեսակցութեան մասին։ (Հ. Գ.)

—

Վիէննա, 4 յունիսի

«Վինէր-Ալգ.-Ցայտ.»-ը ասում է. «Աւստրօ-ունգարական հրապարակախօսութիւնը համակրանքով է վերաբերւում դէպի ռուս-գերմանական լաւ յարաբերութիւններ ստեղծելու ջանքերը, որովհետև դա օգտակար է դաշնակից Գերմանիային, նաև ընդհանուր քաղաքականութեան։ Տեսակցութիւնը աջողութիւն է սպասում միջազգային դրութիւնը պարզելու մտքով. սակայն ուղղակի նշանակութիւն Աւստրօ-Ունգարիայի համար տեսակցութիւնը չունի։ Անհրաժեշտ է, որպէսզի Պետերբուրգում ինքնըստինքեան արթնութիւն տեղի ունենայ և հասկանալի լինի, թէ ինչպէս օգտակար է Ռուսաստանի համար Աւստրօ-Ունգարիայի հետ բարի համաձայնութիւն ունենալը»։ (Հ. Գ.)

—

Բեռլին, 4 յունիսի

Շատ լրագիրների առաջնորդող յօդուածները նուիրված են կայսրների տեսակցութեան։ Բոլոր յօդուածներում այն միտքն է գերակշռում, որ տեսակցութիւնը ունի քաղաքական նշանակութիւն այն պատճառով, որ երաշխաւորութիւն է ինքնին, թէ Գերմանիայի և Ռուսաստանի բարեկամական յարաբերութիւնները ապագայում, հակառակ բոլոր ինտրիգաների և Թունաւորման, կը պահպանվեն յանուն երկու ժողովուրդների երջանկութեան և հանուր խաղաղութեան։

«Ձիւդ-Դէօյտչէ-Րէյխս-Կոր.»-ը ասում է. «Մենք չենք նախանձում Ռուսաստանին ոչ Պարսկաստանում, ոչ էլ ուրիշ տեղ. մեզ համար բաւական է, որ Ռուսաստանը Գերմանիայի դէմ չը լինի։ (Հ. Գ.)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Ռուսաց սինոդը լսեց յատուկ յանձնաժողովի զեկուցումը Վրաստանի էքզարխութիւնը վերացնելու և նրան ռուսական մնացած թեմերի հետ հաւասարեցնելու անհրաժեշտութեան մասին։ Սինոդը, ինքը չը վստահանալով այդ միջոցին դիմել, որոշեց էքզարխութեան վիճակը Կովկասի Փոխարքայի հայեցողութեանը թողնել։ «Նով. Ռուս.» լրագրի խօսքով, Տամբովի Ինոկէնտիյ եպիսկոպոսը մի առանձին գրութեամբ մատնանիշ է անում սինոդին, որ վտանգաւոր է այդպիսի մի միջոցին դիմելը, որովհետև Վրաստանի էքզարխութեան վերացումը կարող է յուզում առաջացնել Կովկասում։ («Р. У.»)

—

Դումայից բղխող տեղեկութիւնների համեմատ, Մեծ Իշխան Նիկոլայ Նիկոլայեվիչը նշանակվում է Կովկասի Փոխարքայ։ («Р. У.»)

—

Լոնդոն, 4 յունիսի

Համայնքների պալատում Լօնդէլի հարցապնդումին՝ ոչ մի փոփոխութիւն չէ՞ եղել արդեօք Կրէտէն դատարկելու վերաբերութեամբ արված առաջարկութիւնների մէջ, արտաքին գործերի մինիստրի պարլամենտական քարտուղարը պատասխանեց բացասաբար։ (Հ. Գ.)

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Կ. Պոլիս, 4 յունիսի

Պատգամաւորների պալատ։ Նիստերից մինի արձանագրութեամբ, որով ընդունվեց մինիստրների օգնականների օրինագիծը, հաստատվում է կվօրումի ճշտութիւնը, որովհետև քուէարկողներից բացի կային հինգ ձեռնպահ մնացածներ, որ ընդհանուր առմամբ անում է 132 մարդ, օրինական մինիմալ կազմից 4 հոգով աւելի։ Երբ այսօր փորձ եղաւ վերսկսել ձայնատրութիւնն այդ հարցի առիթով, պալատը մեծ ազմուկով օրինագիծը հերքեց։ Երիտասարդ-թիւրքերը ճնշված են իրանց պարտութիւնից։ (Հ. Գ.)

—

Սալօնիկ, 4 յունիսի

Թիւրքաց զօրքերի և ալբանական զօրամասերի արիւնահեղ ընդհարումից յետոյ, Ջէվադ փաշան կործանեց մի քանի Թաղեր Մօրինա և Րօնօչ գիւղերում և բանակ դրեց լեռնալանջերի մօտ։ Պետօչը ամրութիւններ է սպասում Միտրօվիցայից և Ուսկիւբից։ Ամբողջ Մալիսսիան, որ ունի 130 հազարից աւելի զինված ալբանացիներ, բռնկված է շարժումով, պատրաստվելով կռւի։ Բազմաթիւ հրոսակախմբեր Մալիսսիայի կողմից շարժվում են դէպի Պետօչ։ (Հ. Գ.)

—

Սալօնիկ, 5 յունիսի

Դատարանը դատական պրիստաւի միջոցով մի ծանուցագիր յանձնեց սուլթան Աբդուլին, որով առաջարկվում է հաւատարմատար ուղարկել յունիսի 12-ին դատարան եղբ. Կոստանդիների գործի առիթով, որոնք սուլթանից պահանջում են 40,000 ֆունտ՝ Ըլդըզ մատակարարված Թանգագին իրերի համար։ (Հ. Գ.)

—

Կ. Պոլիս, 4 յունիսի

Սուլթանը գահաժառանգի, պրինցների, մեծ վէզիրի, ծովային մինիստրի և մեծ շքախմբի հետ ծով դուրս եկաւ «Էրտօգրուֆ» զբօսանաւով, դիմելով դէպի Խրէկ, Մարմարեայ ծովում։ Ճանապարհին Իշխանաց կղզիների մօտ տեղի կունենայ նաւատորմի դիտումը։ (Հ. Գ.)

—

Կ. Պոլսից «Р. Сл.» լրագրի Թղթակիցը հեռագրում է հայոց պատրիարքական տեղապահի հետ ունեցած իր խօսակցութեան մասին։ Տեղապահը յայտնել է, ի միջի այլոց, որ պարլամենտի կողմից դպրոցների վրա կառավարչական վերահսկողութիւն նշանակելու մասին ընդունված օրէնքի նպատակն է Թիւրքացնել կայսրութեան ազգութիւնները։ Մայրենի լեզուով դասաւանդելու հարցը կեանքի և մահվան խնդիր է ոչ միայն հայերի համար, այլ և Թիւրքիայի բոլոր քրիստոնեաների համար։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Թէհրան.— Գաւառներից շարունակ յուզիչ տեղեկութիւններ են ստացվում։ Բուշիրում շարունակվում է ընդհարումը միլզահիդների ու պահպանողականների միջև։ Խորասանում ընդհանուր ապստամբութիւն է։ («Б.»)

—

Թէհրան.— Յեղափոխականների պարագլուխ Սուրթուզան կալանաւորված է Բուշիրում։ Շահի կուսակցութիւնը կազդուրվել է արդէն և յոյս ունի յաղթանակելու։ Սաթթար-խանը և միւս պարագլուխները մտադրութիւն ունեն ուղևորվել Կ. Պոլիս, ուր, ըստ երևոյթին, տեղափոխվելու է պարսկական յեղափոխական շարժման ղեկավարող կենտրոնը։ («Рѣчь»)

ԹԻՖԼԻՍ ԵՒ ԱԴԱՆԱ

—

Опять Востокъ дымится свѣжей
кровью,
Опять рѣзня, повсюду вой и
плачъ.
Тютчевъ

Այս օրերս լրացաւ երկու ամիսը այն տարաբաղդ օրվայ, որ մի մեծ, զարհուրելի աղէտ բերեց Կիլիկիայի հայ ազգաբնակութեան գլխին, հիմովին կործանելով Ադանա և Մերսին քաղաքները։ Թիւրք ոգէտ խուժանը, որ դարեր շարունակ մի պատուհաս է հանդիսացել իրանից կուլտուրապէս բարձր կանգնած հարևան քրիստոնեայ ժողովրդի համար, միացած կառավարչական ռէակցիօներ զօրքերի հետ, ապրիլի սկիզբներին քարուքանդ արեց այդ գեղեցիկ քաղաքները, սուր և կրակի մատնելով անմեղ ու անպաշտպան ժողովրդին։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԲՈՍՖՈՐԻ ԱՓԵՐԻՑ *)

—

«Մուսթաֆան իր ընթացքից ամենևին չը շեղվեց։ Մաբէյնում կային ուրիշ անձինք, որոնց միջնորդութեամբ էլ ժուռնալներ էին գրվում։ Դրանք էին ծածկագրութեան դիւանի քարտուղար Էսադ բէյ, Խալիլ բէյ և Ջաֆէր աղա։ Ալի Քէմալ, «Իկդամի» խմբագրապետը, իր ժուռնալները տալիս էր Էսադ բէյի միջոցով։ Իսկ Խալիլ բէյ յաճախ ընդունվում էր Համիդի ներկայութեան և մնում էր նրա մօտ բաւական երկար։ Վերջին օրերը ժուռնալջիները բազմացել էին։ Այդ մասին յայտնեցի պալատականներին և ասացի.

«— Ժուռնալջիութիւնն սկսվեց. նորից փորձանք պիտի գայ մեր գլխին։

«Մուսթաֆան գանգատվել է իմ այս ընթացքի դէմ իր ընկերներին, որոնք Թահիր բէյի միջոցով յարձակվեցին ինձ վրա «Հուկուկը Ումումիէ» Թերթի էջերից, ասելով որ Նադիր աղան սկսել է ամեն բանում խառնվել։

«— Նախկին մեծ-վէզիր Քեամիլ փաշայի որդին՝ Սայիդ փաշա գալիս էր Ըլդըզ,— հարցնում է դարձեալ ժուռնալիստը։

«— Նա Թիկնապահ էր և այդ պատճառով էլ գալիս էր իր ծառայութեան օրերին և մնում էր Մաբէյնում։ Մարտի 31-ի դէպքից յետոյ ներկայացաւ սուլթանին։ Չը գիտեմ որքան ժամանակ մնաց։ Միայն տեսայ, որ դուրս եկաւ սենեկապետ Էմին բէյի առաջնորդութեամբ։

«— Ի՞նչ արիք Ըլդըզում, երբ ազատաբար բանակը մօտեցաւ Կ. Պոլսին։

«— Նախ՝ ոչ մի կարևորութիւն չը տըրվեց։ Բայց երբ բանակը, ուրբաթ օր, ըռնեց Քեաղըդ-Հանէի բարձունքներում, գործը բոլորովին փոխվեց։ Երկու Թահիր փաշաները, մեծն ու փոքրը, ինչպէս և Խալիլ բէյ շտապով եկան հարեմի դրան առաջ և ցանկացան տեսնել սուլթանին։ Ցանկարծ յայտնվեց Աբդուլ-Համիդ։

«— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ է պատահել,— հարցրեց։

«Մեծ Թահիր փաշան պատասխանեց.

«— Փէրման արէք, որ զարնենք։

«Խալիլ բէյ, միջամտելով, ասաց.

«— Այս ի՞նչ բան է, էֆէնդիմ, ինչի՞ց պիտի վախենանք։ Բոլոր եկողներն էլ բուլղար են։ Մի՞թէ դրանց ձեռքում ենք մեռնելու։ Ֆէրման արէք, որ զարնենք։

«Երբ այս խօսքերը լսեցի, անկարող եղայ ինձ զսպել.

«— Ո՞ւմ էք զարնում,— աղաղակեցի։— Եկողները մեր կրօնակիցներն են. ժամ է ասել թէ բուլղարներ են։

«Խալիլ բէյը զայրացաւ.

«— Լռի՛ր, ի՞նչ քո գիտենալու բանն է,— գոչեց։

«— Հապա ո՞ւմ գիտենալու բանն է,— պատասխանեցի։— Երբ ձեզ նման անխելք մարդիկ գործին խառնվեն, այսպէս կը լինի։ Ամեն խռովութիւն ձեզնից է ըղխում։

«Բարկութեամբ արտասանելուց յետոյ այս խօսքերը, դուռը ուժգնութեամբ փակեցի սուլթանի երեսին, որպէս զի արգելեմ նրանց տեսակցութիւնը։

«Դոկտոր Նուրէդդին փաշա, որ ներկայ էր, ասաց.

«— Աման, լա՛լա, ի՞նչ արեցիր. քիչ մնաց, որ Թագաւորի մատը ճզմվէր։

«Երկու Թահիր փաշաներն ու Խալիլ բէյը չգացան, բայց քիչ յետոյ նորից վերադարձան։ Ներքինիները լուր չը տուեցին նրանց դիմումի մասին, որով անկարող եղան տեսնել Համիդին։

«Հետևեալ առաւօտ Թահիր փաշան զէնք բաշխեց մաբէյնի սպասաւորներին, պարտիզպաններին և վերջապէս սրան-նրան։ Հասկացայ, որ ոչնչանալու էինք, եթէ զէնքի մի հարուած իսկ պայթէր Ըլդըզում։ Ուստի լուր տուեցինք սուլթանին, թէ զէնք էր բաշխված։ Աբդուլ-Համիդ հրաւիրեց իր մօտ Թահիր փաշային և հրամայեց, որ զէնք չը գործածվի։ Զէնքերը յետ առնվեցին։

«— Երբ ազատարար բանակը Պոլիս մըտաւ, ի՞նչ դրութեան մէջ էր Աբդուլ-Համիդ։

«— Առաւօտեան ես քնած էի։ Ծառան եկաւ զարթեցրեց ինձ։ Լսեցի թնդանօթի և հրազէնի որոտներ։ Իսկոյն դուրս նետվեցի։ Սուլթանը չէր զարթնած դեռ ևս։ Դրանք խփեցին և զարթեցրին։ Շտապելով եկաւ դրան առաջ և հարցրեց.

«— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ ենք լինում։

«Պատասխանեցինք, որ պաշարում են ապստամբ զինուորները։ Զայրացվեց ամենևին։ Մտաւ բաղանիս, լուացվեց և հագնվելով գնաց «փոքրիկ մաբէյն» կոչվող շէնքը։ Պէտք էր մէկին ուղարկել Շէվկէթ փաշայի մօտ, յայտնելու համար որ պատրաստ ենք անձնատուր լինելու։ Բայց ո՛չ ոք համարձակվեց գնալ։ Վերջապէս, կէսօրին, Թիկնապահ Մէհմէդ Ալի-բէյ, յօժարութիւն յայտնեց գնալու և պատռելով մի սպիտակ սաւանի ծայրից՝ դրօշ շինեց և ձեռքին բռնած՝ ճանապարհ ընկաւ։ Երբ աջող լուր բերեց, Աբդուլ-Համիդ հանգստացաւ։ Հետևեալ առաւօտ ազատարար բանակի զօրքերը գրաւեցին Ըլդըզը»։

Նադիր աղան Թիւրքական մի ուրիշ Թերթի աշխատակցին յայտարարել է, ի միջի այլոց, հետևեալը.

«Աբդուլ-Համիդ երբեք չէր ցանկանում, որ անպարտ արձակվէին այն անձինք, որոնց մասին ժուռնալ էր տրվում թէ իր թշնամիներն են։ Շատ գոհ էր լինում, երբ դատապարտում էին նրանց. իսկ ընդհակառակը սաստիկ ոխ էր պահում այն դատաւորների դէմ, որոնք համարձակվում էին անմեղ հռչակել ժուռնալ եղած անձերին։ Այդ անձանց ենթարկում էին, առ հասարակ, սոսկալի տանջանքների։ Աբդուլ-Համիդ ներկայացնում էր անգթութեան տիպարը։ Նրա անսրտութիւնը բացարձակ էր. նա չէր խղճում նոյնիսկ իր հարազատ զաւակներին... Սխալ է, թէ ստորերկրեայ ճանապարհներ կան Ըլդըզում։ Նոյնիսկ կոյուղիները 15 սանտիմետրից աւելի լայնութիւն չունեն։ Եւ այդ նրա համար, որ վախենում էր, թէ մի գուցէ իր թշնամիները սողոսկեն և օդը հանեն պալատը։ Զափազանց թշուառ էր նրա վարած կեանքը։ Ո՛չ ճաշի և ո՛չ էլ քնելու ժամն էր յայտնի։ Շատ քիչ մարդիկ կան, որ այնքան խեղճ ու խղճալի եղած լինեն, որքան Համիդ... Ջաֆէր աղան, որ կախաղան հանվեց, իմ ոխերիմ թշնամին էր։ Միմեանց հետ չէինք խօսակցում աւելի քան 15 տարի է...

«Ասենք դա ժամերները փչված գաղանի սիրելի մեթօդն էր. կուեցնել իր մօտիկ ծառայողներին, որպէսզի նրանք հնարաւորութիւն չունենան դաւադրելու իր դէմ»։

«Սաբահ» Թերթը, մի խիստ հետաքրքրաշարժ յօդուածում, պարզում է Աբդուլ-Համիդի և ռէակցիայի յարաբերութիւնները։ Առաջ բերենք նաև այդ դօկումենտի մի քանի գլխաւոր մասերը։

Նախ Թերթը հարց է տալիս, թէ ինչպէս գահընկէց սուլթանը համաձայնվեց հռչակել սահմանադրութիւնը, և պատասխանում.

«Անկասկած, նա իր յօժար կամքով չարեց այդ։ Կային հրամայական շարժառիթներ. գլխաւորաբար այն՝ որ Մօնաստիրում Նիազիի և Էնվէրի հրամանատարութեամբ ապստամբութեան դրօշ պարզող զօրքերին ընկճելու համար Զմիւռնիայից ուղարկված գնդերը միացան ըմբոստներին. յետոյ վախեցաւ, որ մի գուցէ մայրաքաղաքն ամբողջ ծառանայ իր դէմ»։

Յուլիսի 11-ից յետոյ, հոգեկան ի՞նչ տրամադրութեան մէջ էր գտնվում Աբդուլ Համիդ, հարցնում է դարձեալ և պատասխանում.

«Կատարեալ հակապատկեր էին կազմում, մի կողմից՝ այն ոգորումը, որ նա արտայայտեց իր գահաճառի ընթերցման ժամանակ խորհրդարանում և միւս կողմից՝ այն բաւականութիւնը, որ զգաց, Ըլդըզ վերադառնալիս, փողոցներում խռնված ժողովրդի օվացիաներից։

«Այդ ժամանակ միայն ըմբռնեց Աբդուլ Համիդ թէ որքան անհրաժեշտ էր զսպել իրան և Թաքցնել իր դիտաւորութիւնները։ Եւ այնուհետև սկսեց ժպտալ «Միութիւն և Առաջադիմութիւն» կոմիտէին, շոյել, փաղաքշել նրան, հակառակ այն բանին, որ համարում էր նրան իր ամենամեծ թշնամին։ Իր հռչակաւոր յայտարարութիւնը, թէ՝ «Կոմիտէի նախագահն եմ ես», ընդունվեց հեգնական ժպտով նրանց կողմից, որոնք չը դադարեցին երբեք կասկածել Համիդի անկեղծութեան մասին, ինչպէս և նրանց կողմից, որ գիտէին թէ որքան ոխակալ է նա։ Որսորդ գնդերը կորցնում էին հետըզհետէ իրանց աչալրջութիւնը։ «Շուրայը-Ումմէթի» հաստավաճառի նուաղումը կարելի էր նկատել՝ որպէս կացութեան ճըշ-

*) Տես «Մշակ» № 118.

Աշխարհի շատ հեռաւոր վայրեր, Ամերիկայի և Եւրոպայի շատ քաղաքներ, ցնցված այս դժոխային արհաւիրքից, բարձրացրին իրանց մարդասիրական ձայնը և օգնութեան կոչեր կարդալով՝ աշխատեցին նպաստներ ուղարկել սրի և արիւնի խողխողումից մի կերպ ազատված այնտեղի սոված ու մերկ բնակչութեան։ Ի՞նչ արեց Կովկասը իր բազմահազար ազգակից ժողովրդով. Թիֆլիսը՝ միշտապէս այդպիսի դէպքերում գաւառներին առաջնորդող «հայաքաղաքը»—համարեա ոչինչ։ Միթէ «ամօթ է» ասելը բաւական կը լինի մեր այսպիսի պախարակելի անտարբերութեան համար։ Ճիշդ է, դեռևս հնարաւոր չէ եղել պաշտօնապէս ժողովարարութիւն անել, բայց միթէ օգնել կամեցողը կը սպասի որ իրան դիմեն։

Ահա շուտափոյթ մի օգնութիւն հասցնելու համար Փոխարքայից թոյլտւութիւն է ստացված, այսօր, յունիսի 6-ին Մուշտայիդի այգում մի զբօսանք կազմակերպելու և այդ զբօսանքի աջողութեանը աջակցում են Թիֆլիսի բոլոր հայ ընկերութիւնները իրանց ներկայացուցիչներով։ Հայ հասարակութիւն, քեզ է մնում ընդառաջ գնալ այդ «զբօսանքի» լիակատար աջողութեան, որ գոնէ կարելի լինի գոյացնել մի այնպիսի գումար, որի ուղարկելը արատ չը բերի Թիֆլիսին և Թիֆլիսի հայ հասարակութեանը։ «Կոտորած» և «զբօսանք»... Ցիրաւի, աններդաշնակ է և նոյնիսկ վրդովեցուցիչ ըստ երևոյթին, բայց ի՞նչ պէտք է անել... Ոչինչ չանելու դիմաց այս էլ մի բան է։

Այս տարի զբօսանքներ շատ են տեղի ունեցել. ի հարկէ իւրաքանչիւրն ունեցել է այս կամ այն համակրելի նպատակը. բայց ներկայ զբօսանքի նպատակը այնպիսի բարձրութիւն ունի ամենքի համար, որ բոլորը, բոլորը պէտք է աշխատեն թողնել այնտեղ իրանց լուման և վերադառնալ։

Մի մոռանաք ամսի 6-ը։ Ք.

ԱԴԱՆԱՅԻ ԱՂԷՏԸ

Ադանայի Ջարդի ժամանակ բազմաթիւ հայ տներ և մագազիններ իրանց բոլոր գոյքերով հրդեհի զոհ դարձան։ Զօրքը և ֆանատիկոսացած ամբոխը նաւթ էր ածում նրանց վրա և հրդեհում։ Թէև թշուառ տէրերը ապահովագրել էին բոլոր այդ շարժական և անշարժ գոյքերը, բայց նրանք ոչ մի յոյս չունեն ստանալու ապահովագրական գումարը, որովհետև ապահովագրական ընկերութիւնները, իրանց կանոնադրութեան համաձայն, պատրաստ չեն հատուցանել վնասները։ Եւ սակայն բոլոր այդ գոյքերը ապահովագրված էին աւելի քան երկու միլիոնի։ Այդպէս՝ ադանայիները կորցրին ոչ միայն իրանց մերձաւորներին, այլ և իրանց ամբողջ գոյքը, մնալով կատարելապէս մուրացիկ։ Ծով արտասուքի վրա աւելանում է նիւթական քայքայումը։ Արդեօք թիւրքիոյ կառավարութիւնը օգնութիւն կը հասնէ նրանց բաւարար չափով։

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 30 մայիսի

Երկիրը չէ խաղաղվում։ Արդաբիլից ստացված նամակները սարսափելի նկարագիր ունեն։ Շահսօվան կոչվող վաչկատուն ցեղերը այնպիսի արհաւիրքների են ենթարկել Արդաբիլի գաւառը, որ շրջակայքի խաղաղ ժողովուրդը մերկ ու ակլոր խուժել է քաղաք և ապաստանել ռուսաց հիւպատոսարանը։

Կողոպուտ, թալան, սպանութիւն ու բռնաբարութիւն չափ ու սահման չեն ունեցել. իգական սեռը գազանային տռփանքի զոհ է դարձել։

Արդաբիլի բազարը փակ է. քաղաքացիք էլ խռնված հիւպատոսարանում ձայնակցում են գրսեցիներին և խնդրում պաշտպանութիւն ռուսական կառավարութիւնից։

Գաւառապետ Րաշիդ-ուլ-Միւլքը անկարող է անիշխանութեան առաջն առնել։

Թաւրիզ-Արդաբիլ և Արդաբիլ-Աստարա ճանապարհների հաղորդակցութիւնը ընդհատված է բոլորովին. նոյն իսկ պօստը խիստ անկանոն է երթեւեկում։ Այստեղից Ուրմի ճանապարհված ռուսական զօրքի թիւը 4—500-ի են հասցնում։

Սալմաստից ստացված լուրերը անհանգստացուցիչ են։ Եկողների հատուկտոր պատմածներից իմացվում է, որ թիւրքական զօրքի և պարսից կամաւորների մէջ ընդհարում է առաջ եկել. սպանվել և վիրաւորվել են երկու կողմից բաւական մարդիկ։ Շրջակայքից թիւրքերին օգնութեան եկողների թիւը մեծ լինելու պատճառով, գրաւված է Սալմաստի կենտրոնական Դիլման քաղաքը և վարչութիւնը անցած է թիւրքերի ձեռքը։

Առեղծուածային քաղաքականութիւն է տիրում ամբողջ երկրում։ Մինչ այն կարծիքը կար, որ Սալմաստի կողմերում թիւրքերն աւելի պարսիկների կամքով են առաջ խաղում, վերոյիշեալ արիւնայեղ ընդհարումը գալիս է ջրելու այդ կարծիքը։

Ասում են, որ Սօուջ-Բուլաղի վրա եկած Բայեզ աղային թիւրքերը խոստացել են վերադարձնել։ Մարաղայում անգլիական հիւպատոսական գործակալութիւն է հաստատված։ Ռուսականը վաղուց գոյութիւն ունի։

Քաղաքի խաղաղութիւնը օրինակելի է։ Դատաստանական կանոնաւոր հաստատութիւններ դեռ գոյութիւն չունեն։ Սպասվում է նոր նահանգապետի գալստեան։

Ասում են, որ անջումանը դիմել էր Թէհրան, յայտնելով որ երկիրը խաղաղ է. հետևաբար ռուսաց զօրքերի ներկայութիւնը աւելորդ։ Թէհրանից իբր պատասխան է ստացվել, որ, մինչև նահանգապետի գալը, քաղաքապետութիւնը յանձնված է ռուսաց հիւպատոսին, օգնականինը Իջլալ-ուլ-Միւլքին։ Առ այժմ փաստ չը կայ այդ կարգադրութիւնը հաստատող։

Երկու օր առաջ այստեղ հասաւ անգլիական հիւպատոսարանի նոր կառավարիչը. հիւպատոսը արձակուրդով պիտի հեռանայ։

Փոխվում է Ուրմիայի ռուսական փոխհիւպատոսը։ Թիւրքերից գրաւված Բարանդուզ-չայի գաւառակում թիւրք զինւորները փախցրել են մի հայ աղջիկ Թումաթար գիւղից։ Իբօ

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ԹԻՒՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

Վան, 19 մայիսի

Աբդիւլ-Համիդի անկումից յետոյ էլ Ջարդի մղձաւանջը դեռ շարունակվում է։ Ահա մի շաբաթ է, ինչ մեզանում կրպակները փակ են մնում, մարդիկ ահաբեկ, որովհետև լսվել էր, որ թիւրքերի և քիւրդերի մէջ խորհուրդ է եղել մայիսի 4-ին՝ Ադանայի պէս ջարդ սկսելու բուն իսկ շուկայում։ Այդ պատճառով շուկան փակ մնաց մի ամբողջ շաբաթ։

Ադանայի Ջարդերը գրգռել են տեղիս մութ տարրերի յոռի ախորժակները. Նրանք ուզում են մանաւանդ նոր ջարդերով վրէժխնդիր լինել Աբդիւլ-Համիդի գահընկէցութեան համար. կարծես թէ դա էլ հայերի գործը լինէր։ Եթէ հայերի գործը չէ, բայց կայ մի յայտնի շրջան, որ ուզում է իրան վերագրել այդ խորհուրդ-միտքը և հէնց գահընկէցութեան օրը մի բարձունքից որոտում էին. «Մենք չենք գոհանայ Համիդի փոխվելով ու Մուհամմէդի նստելով. մենք պիտի ձգտենք Թագերի կործանման»։ Եւ այս յայտնի Թայֆան, չը նայելով որ Կիլիկիայում 25,000 հայերի կոտորածի լուրը առել էր, փոխանակ սգալու, որոշում է մայիսի 1-ը տօնել դրօշակներով։

Կանանց ու տղամարդկանց մի մեծ բազմութիւն է առաջնորդում Կարմրուրի վանքը. վարժարանները փակել են հրամայում մայիսի 1-ը տօնելու, կարծես թէ հայ ազգը ուրիշ դարդ, ուրիշ ցաւ չունէր։

Որովհետև թիւրքերն էլ հրաւիրվել էին մայիսի 1-ի տօնին մասնակցելու, նրանք ոչ միայն չեն մասնակցում, այլ մտածում են՝ թէ ուրեմն իրանց կին ու աղջիկներն էլ հայ կիների ու աղջիկների հետ պիտի դուրս գան հարեմից ու փողոցներ, դաշտեր ման գան մի ինչ-որ մայիսեան տօնի համար. ո՛չ, այսպէս չի լինի. հայերը, գեավուրները կատաղել են. նրանք մեր կին ու տղաներին էլ խելքից հանելու են. ուրեմն... պիտի կոտորել հայերին. ուրեմն պիտի կրկնել Կիլիկիայի Ջարդերը։ Խորհուրդներ են լինում և քիւրդ աշիրէթներին լուրեր են ուղարկվում՝ պատրաստ գտնվելու մայիսի 1-ի համար։ Այս լուրերը մի քանի անխորհրդատուների կողմից տարածվեցին հայերի մէջ, որոնք փակեցին շուկան ու առաջնորդարան դիմեցին, ապահովութիւն խնդրելու։

Առաջնորդարանը՝ իբրև միակ միջոց առաջարկեց խառն կամաւորների ու գիւղական պահակախմբերի կազմութիւն, պետական զէնքերով. բայց դա ևս մի անխորհուրդ, անիրագործելի առաջարկ է և նոյն իսկ եթէ ընդունվելու էլ լինի, կարող է էլ աւելի գրգռել իսլամական հոգեբանութիւնը։ Այս կէտի վրա շեշտեց նաև կուսակալի փոխանորդն էլ, և շատ իրաւամբ ըստ մեր կարծեաց։

Կուսակալի փոխանորդի հաւաստիքների վրա՝ թէ ո՛չ մի բան չի լինի, կասկածների, վախի տեղիք չը կայ, շուկան վերաբացվեց. բանտարկված են նաև մի քանի պրովոկատոր թիւրքեր և մի յանձնաժողով է կազմվել երկրի ժողովուրդների դրութեան պատճառները գտնելու և խաղաղեցնելու, համերաշխելու երկրի ազգաբնակչութիւնները։

Քաղաքի կասկածները, վախերը իրանց արձագանքը ունեցան գաւառներում։ Քիւրդերը զինված շրջում են Կաւաշ գաւառակի գիւղերում. հայ երկրագործ ժողովուրդը ահաբեկ՝ չէ համարձակվում դաշտը ելնել աշխատանքի. մի գիւղում էլ հայ կիների հալածել են։

Միր-Մհէն, յայտնի աւազակապետը, որը 20 օր առաջ Կանգվառ գիւղում 7 հայեր մորթոտեց, երևացել է Մոկաց գաւառում։ Բարվարցիների հետ միացած յարձակվել է Ողիմ հայ գիւղի վրա. հայերը դիմադրել են. այնու ամենայնիւ վիրաւորել է մի հայի, գերել է վեցի և երկու ուրիշ հայ գիւղերից էլ հազարից աւելի ոչխարներ տարել։ Ողիմի հայերը կոտորածից ազատվել են միայն իրանց ինքնապաշտպանութեան շնորհիւ և հիմա էլ ցրվել են Մոկաց ուրիշ հայ գիւղերում։

Վերջապէս կրիտիկական ժամանակի մէջ ենք ապրում. անակնկալներ, դէպքեր պատահում են և պիտի պատահեն։ Կառավարութիւնը տրամադրված է աւելի հայ յեղափոխականների վերագրելու այս սենսացիոն լուրերի աղբիւրը, իբր թէ յեղափոխական գործի վերարծարծումին համար. բայց ընդհանուր կարծիքը սա է թէ կառավարութիւնը աւելի հեռուներն է փնտռելու պղտոր ջրի պատճառը։ Ինչո՞ւ չը հաւատալ, որ Կ. Պօլսի պրովոկատորները Փոքր-Ասիա են անցել և պտտում են իսլամ ժողովուրդների միջքը՝ խօսելով նրանց շէրիաթի, իսլամական իբր թէ վտանգված կարգերի անունով. թէև տարակոյս չը կայ, որ Կիլիկիայի Ջարդերը և ջարդարարների դեռ անպատիժ մնալը շատ ոգևորել են բոլոր խաւար ոյժերին. այդ վայրենի յաղթանակը, փառքը քնել չէ տալիս տեղիս միևնոյն մեքերով տոգորված իսլամ ամբոխին։ Տեսնենք ինչ է բերելու իր հետ վաղը...։

Մարակ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾ

Կովկասեան պատգամաւորները, «Рус. Вѣд.»-ի ասելով, դիմել են Դումային մի խնդիրքով, որ նա առաջարկէ հողային մասնաժողովին գործադրել ամեն միջոց, որպէսզի աշնանային նստաշրջանի հէնց սկզբին հնար լինի քննութեան առնել Անդրկովկասի գիւղացիների առժամանակեայ-պարտադիր յարաբերութիւնների վերացման մասին օրինագծի մշակման անհրաժեշտութիւնը և որ մասնաժողովը ներկայացնէ այդ մասին իր եզրակացութիւնները՝ որոշեալ ժամանակամիջոցին։

Այս լուրի էութիւնը ընթերցողներին պարզելու համար պիտի ասել, որ նախկին Վրաստանի նահանգներում (Քութայիսի և Թիֆլիսի, բացի վերջինիս մի քանի հայ-թուրքաբնակ գաւառները՝ Բորչալուն, Ախալցխան, Ախալքալաքը) կառավարութիւնը, վերացնելով ճորտատիրական կարգերը, հնարաւորութիւն էր տուել գիւղացիներին յետ գնել իրանց մշակվող հողերը, գանձարանի օգնութեամբ, և դրանով առմիշտ վերջացնել իրանց պարտականութիւնները դէպի նախկին հողատէր կալուածատէրերը։ Մինչև հողերի յետ գնելը գիւղացիները անուանվում էին ժամանակաւոր պարտատէրներ, ընդգծելով դրանով նրանց կախումը հողատէրերից։ Զանազան պատճառներով յետ գնման գործը հէնց ռէֆորմի սկզբում կանգ առաւ, շնորհիւ կալուածատէրերին օրէնքով տրված արտօնութիւններին, և նախկին Վրաստանի գիւղացիութեան մեծամասնութիւնը մնաց իր նախկին, գուցէ անգամ վատացած անտեսական դրութեան մէջ, մի դժնդակ դրութիւն, որ առաջ բերեց յեղափոխութեան օրերին յայտնի յուզումներ..

Պարզ է սրանից,—եթէ լրատուն միայն ճիշդ է հաղորդել եղելութիւնը,—որ Դումային դիմել են միայն վրացի պատգամաւորները, իմա սօցիալ-դեմօկրատները։

Իսկ ի՞նչ են մտադիր անելու հայ և թուրք պատգամաւորները։ Չէ՞ որ մնացած, աւելի լայնածաւալ երկրի մասում, միւսուլման-հայկական նահանգներում, նախկին մելիքական-բէկական-աղալարական գիւղացիութիւնը, հայ թէ թուրք, գտնվում է անհամեմատ վատ դրութեան մէջ. այս տեղերում խօսք չէ գործադրվել յետ-գնման օրէնքը. ռէֆորմը միայն իբր թէ կանոնաւորել է նախկին «ռահաթի» պարտականութիւնները, գործի հսկողութիւնը յանձնելով հաշտարար միջնորդներին, որոնք սակայն չը վաստակեցին Ներքին Ռուսաստանում մի ժամանակ գործող հաշտ. միջնորդների հռչակը... Այդ գիւղացիութեան ծանր դրութեան մասին վկայում են և այժմ էլ չը հնացած յիշատակելի Տիխէևի յանձնաժողովի աշխատանքները։

«Կեանքից կտրված» հռչակվող սօցիալ-դեմօկրատները այս քայլով ապացուցին, որ նրանք լաւ են հասկանում ժողովրդի անյետաձգելի կարիքները։ Ինչ են մտածում անելու հայ և թուրք ազգաբնակչութիւնների Դումայի ներկայացուցիչները...

Պետրոս Զաքարեան

Կ. Հ. Դ. ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ԵՒ ՎԱՐԺՈՒՀԻՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

Երէկ, յունիսի 5-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, Գայիանեան օրիորդաց դպրոցի դահլիճում տեղի ունեցաւ Կ. Հ. Դ. ուսուցիչների և Վարժուհիների Միութեան ընդհանուր ժողովը Ց. Տէր-Միրաքեանի նախագահութեամբ։ Ներկայ էին 41 անդամներ գաւառական և տեղական դասատուներից։

Ժողովը նախ՝ խորհրդակցութեան նիւթ դարձրեց Կաթողիկոսին ողջունելու հարցը և որոշեց ներկայացնել իբրև նուէր «Նոր Դպրոց» ամսաթերթի կոմպլէկտը միութեան անունից։

Ապա լսելով միութեան կենտրոնական վարչութեան տեղեկագիրը 1908/9 թւի գործունէութեան մասին, 1907 թւի հոկտեմբերի 14-ից մինչև 1909 թւի յունվարի հաշիւը, վերստուգիչ յանձնաժողովի զեկուցումը և 1909 թւի նախահաշիւը, հաստատեց նրանց։

Նախահաշւի առիթով ժողովը որոշեց տարին ընդունել յունվարից յունվար, նոր վարչութիւնը ընտրել այժմ, որը հէնց այժմից էլ սկսի իր գործունէութիւնը, իսկ նախահաշիւը ներկայացվի ի հաստատութիւն ընդհանուր ժողովի դեկտեմբերին։

Ընտրութիւնը յետաձգվում է յաջորդ ժողովին կատարելու տուփերով։

Օրակարգի մէջ յիշված միւս խնդիրները, ինչպէս ամառային բիւրօ, փոխատու-խնայողական գանձարանի կանոնադրութեան քննութիւնը, մայրենի լեզուի և վիրախօս մանուկների խնդիրները՝ իբրև շատ կարևոր՝ յետաձգել միւս նիստին։

Այսօրվայ նիստում զեկուցումների հետ միասին տեղի է ունենալու նաև Միրիանեանի ռեֆերատը ընկերութեան գոյութիւնը շարունակելու մասին։ Քննութեան պէտք է առնվի նաև այն հարցը, թէ ինչու միութեան ճիւղերը չեն կազմակերպվում գաւառներում, ինչու առհասարակ գաւառական ուսուցիչները անտարբեր են վերաբերվում ու չեն մասնակցում։

Ցանկալի էր, որ աւելի բազմամարդ լինի նիստը։

Ժողովը փակվեց ժամը 2-ին։ Լ.

ԿԱՌԱՎԱՐՉԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մօտ օրերս, ինչպէս յայտնի է արդէն, արտաքին գործերի մինիստրի օգնական նշանակվեց Ս. Դ. Սազօնով, Կ. Պօլիս դեսպան ուղարկվող Չարիկովի փոխարէն։

Սազօնովի նշանակումը բիւրօկրատներից շատերի համար անսպասելի եղաւ, որովհետև նրա անունը լուրջ թեկնածուների թւում ամենևին չէր յիշվում։ Նա Դումայի չափաւոր ֆրակցիայի անդամ Սազօնովի եղբայրն է և յայտնի է իբրև լաւ լեզուագէտ։ Վերջին երեք տարին նա մինիստր րեզիդենտի պաշտօն էր վարում պապի մօտ։ Իսկ մինչ այդ նա նախ քարտուղար էր և ապա խորհրդատու Լոնդոնի ռուսական դեսպանատան, իսկ դրանից առաջ վարում էր քարտուղարի պաշտօն Հռոմում մինիստր-րեզիդենտ Իզվօլսկու մօտ, այժմ արտաքին գործերի մինիստր։

Հարկաւոր է աւելացնել և այն, որ մինիստրի օգնական նշանակված Սազօնովը պրեմիէր Ստոլիպինի ազգականն է, երկուսն էլ քենակալներ են։

Այն փաստը, որ Իզվօլսկին իրան օգնական ընտրեց մի դիպլօմատի, որը մօտ 9 տարի պաշտօն է վարել Լոնդոնում և յայտնի է որպէս կողմնակից Անգլիայի դաշնակցութեան, ցոյց է տալիս արտաքին քաղաքականութեան ուղղութիւնը և Իզվօլսկու ու Ստոլիպինի համերաշխութիւնը։

Այժմ ամբողջ հարցը կայանում է նրանում՝ թէ կը մնա՞յ Ստոլիպինը պաշտօնում։

Այդ մասին կարծիքները տարբերվում են։

Իշխանութեան մօտիկ կանգնած շատ ազդեցիկ անձինք չեն հաւատում, որ Ստոլիպինի պաշտօնավարութիւնը երկարատև լինի։ Եւ մինչև իսկ վերջին օրերս նոր շշուկներ են լսվում, որ շուտով փոփոխութիւն կը լինի։ Նրա փոխարէն հաւանական յաջորդ են համարում Վարշավայի գեներալ նահանգապետ Սկալօնին իբրև պրեմիէր, իսկ իբրև ներքին գործերի մինիստր՝ Շտրիւմերին։

Բիւրօկրատական շրջաններում, ինչպէս «Р. У.» լրագիրն է ասում, խօսում են, որ Սկալօնի ազդեցութիւնը սաստկացաւ Ցարսկօէ-Սելօ այցելելուց յետոյ, և որովհետև նա շատ լաւ զրուցընկեր է և խօսքի մարդ, ուստի կաբինէտի փոփոխութեան մասին տարածված շշուկների մէջ անհաւանական ոչինչ չը կայ։

Կարող է պատահել, որ Ստոլիպինին փոխարինի Սկալօնը։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Նուխի, 26 մայիսի

Այս տարի գարունը մեզ մօտ շատ աջող անցաւ։ Եղանակները խիստ նպաստաւոր լինելով՝ բուսականութիւնը կատարեալ աճել և իր զարգացման գագաթնակէտին է հասել։ Ջրաւոր դասակարգը, որի ուրախութիւնը ներկայումս չափազանց է, վերջին տարիներում խիստ զգալի թանգ գներով իր օրապահիկը հայթայթելով հալվեց թէ տնտեսապէս և թէ նիւթապէս։

Չը նայած տարվայ այս ժամանակին և ներկայ տարվայ խոստացող առատութեանը, կենսական մթերքների թանգութիւնը չափազանցութեան է հասել. թանգ է պանիրը, միսը, իւղը, ձուն և այլն։

Մեր քաղաքի մասին, ըստ երևոյթին, մտածող չը կայ։ Անձրևներից գոյացած ցեխն ուղղակի անտանելի է դառնում, իսկ այդ մասին մեր քաղ. վարչութիւնը, ինչպէս երևում է, ոչ մի նեղութիւն չէ տալիս իրան մտածելու։ Այդ անփութութեան մեղը որքան քաղաքային ինքնավարութեան, նոյնքան և տեղական ազգաբնակչութեան վրա է ծանրանում, որովհետև ոչ քաղ. վարչութիւնն է իր պարտականութեան մասին մտածում և ոչ էլ ազգաբնակչութիւնը՝ իր իրաւունքները պաշտպանում։

Այստեղ ամարանոց եկողների թիւն օր ըստ օրէ սաստկանում է։ Եղանակը շատ լաւ է։

Եչիբէկ

—

Ախալցխա, 1 յունիսի

Ինչպէս լսում ենք, Ախալցխայի Դր. Սիրող. Ընկերութիւնը մտադիր է մօտ ժամանակներս տալ Ադանայի աղէտեալների օգտին մի ներկայացում։

Մայիսի 30-ին, առաւօտեան, քաղաքիս բանտից Թիֆլիս տարան քաղաքիս 3 բանտարկված հայ երիտասարդներին՝ Արր. Անիսոնեանին, Մկ. Գրիգորեանին և Լ.

դրիտ ծանրաչափ։ Մեծ-վէզիր Քեամիլ փաշայի անկման պատճառ հանդիսացող դէպքերը, «Ահրարի» բուռն յարձակումը կոմիտէի դէմ՝ հող էին պատրաստում Աբդիւլ Համիդի համար։ Բայց, որովհետև սուլթանը հաւատք չէր ընծայում այլևս իր նախկին լրտեսներին, հասարակական կարծիքը մտածում էր, թէ նա չի համարձակվի դիմել ռէակցիային։

«Պէտք է իրաւունք տալ այժմ նրանց, որոնք կասկածներով վերաբերվեցին դէպի սուլթանի դիրքն ու խօսքերը Եըլդըզի ալխբանջակ խնձոյքում։ Մի իրազեկ անձնաւորութիւն ասում է. կոմիտէն սխալ գործեց բաց անելով իր կարտերը. սուլթանը խելոքն օգտվեց այդ բանից։ Պառլամենտական առեանի հարցաքննութիւնները հաստատում են, որ, յուլիս 2-ից յետոյ, նա դիմեց կաշառման աւելի ստոր միջոցների և երբ վստահութիւն ձեռք բերեց, թէ աջողութիւնը հաւանական է, մոռացաւ իր երդումներն ու յայտարարութիւնները։

«Բացի այդ, «Ֆէզաքեարանը Միլլէթ» ընկերակցութեան և Ահրարի խնդիրներն, ինչպէս և յարձակումները կոմիտէի դէմ, աւելի ևս ուժեղացրին իր յոյսերը, մանաւանդ որ նա յառել էր իր աչքերը ռուսական առաջին Դումայի վախճանին և պարսկական շահի բռնակալական ձեռնարկի աջողութեան։ Սուլթանը վճռեց ընդօրինակել վերջինները, որովհետև անկասկած է, որ, սահմանադրութեան հռչակումից մի քանի օր յետոյ, նա զղջացել էր այդքան հեշտութեամբ տեղի տուած լինելուն։

«Ինչ որ պարզօրէն ցոյց է տալիս Համիդի կապերը ռէակցիայի հետ, դա Հասան Ֆէհմի բէյի սպանութիւնն է։ Պետական խորհրդի անդամ Թայեար բէյի ժուռնալներն ու հարցաքննութիւնը հաստատել են այդ ճշմարտութիւնը։ Սուլթան Համիդը, որ խիստ գոհ էր «Սէրբէստիի» յարձակումներից՝ կոմիտէի և մինիստրութեան դէմ, զայրացել էր այն քննադատութիւններից, որ տպում էր այդ թերթը իր մասին։ Հետևաբար շատ ցանկանում էր ոչնչացնել Մէվլան-զադէին, «Սէրբէստիի» տնօրէնին։ Այսօր ակներև է, որ սուլթանը ծխախոտագործ Մուսթաֆայի և Մուսահիբ Խալիլ բէյի միջոցով առաջարկել է Թայեար բէյին բնաջինջ անել Մէվլան-զադէին։ Բայց Թայեար բէյը այդ բանի համար 3000 ոսկի (27,000 ր.) պահանջած լինելով՝ որոշեց դիմել այլ միջոցի։ Այդ եղաւ ահա պատճառը Հասան Ֆէհմիի սպանութեան։ Ասենք, հէնց ինքը՝ Մէվլան-զադէն խոստովանում է «Սէրբէստիի» վերջին համարներից մէկում, որ Ֆէհմիի սպանութիւնը կատարվեց ո՛չ թէ կոմիտէի, այլ Եըլդըզի կողմից*)։ Եւ սակայն այդ սպանութեան շուրջը տարածված շշուկները ծառայեցին Համիդի դատին, որովհետև սպանութեան վերագրումը կոմիտէին՝ հասարակական կարծիքը գրգռեց նրա անդամների դէմ։ Աբդիւլ Համիդ փող բաշխեց «Վոլկան» թերթին և սիրաշահեց այդ կերպով «Ջէմիյէթը Մուհամմէդիէն», ինչպէս նաև կաշառեց «Ֆէզաքեարանը Միլլէթի» մի քանի անդամներին։ Նա համոզված էր նոյնպէս, որ II և III զօրաբանակները չէին շարժվի իրանց տեղից։

«Աբդիւլ Համիդ՝ նախազգալով այն յեղափոխութիւնը, որ պատրաստում էին Մէվլան-զադէն, ընկերը և Ահրարի մի քանի անդամները, որոնց շարքում ծովակալ Սայիդ փաշա (Քեամիլի որդին), ամեն միջոց ձեռք առաւ, շուռ տալու համար նրան իր օգտին։

«Ամենքին յայտնի է, որ զինւորական ըմբոստացման օրը Աբդիւլ Համիդ շատ զուարթ էր։ Մինչև վերջին օրերը՝ նա չէր հաւատում II և III զօրաբանակների արշաւանքին, ինչ որ հաստատում են վերջին հարցաքննութիւնները։ Եթէ Համիդ կարողանար ենթադրել, որ հնարաւոր է իր գահընկէցութիւնը, Կ. Պօլիսը արիւնի մէջ խեղդած կը լինէր և կամ փախած...»։

Իսկապէս ապշեցուցիչ է այդ յաւիտեան կասկածոտ, յաւիտեան անհանգիստ ճիւաղի վստահութիւնն ու հոգու անդորրութիւնը, երբ ամբողջ աշխարհը խօսում ու պնդում էր II և III զօրաբանակների արշաւանքի մասին Կ. Պօլսի վրա։ Այդ բորենին, որ, նախ քան սահմանադրութիւնը, կասկածում էր նոյնիսկ իր սեփական ստուերից, որ հաւատք չունէր մինչև անգամ իր ամենամօտիկ ազգականների և ծառաների վրա, որ ամբողջ Թիւրքիան ծածկել էր ոստիկանական և լրտեսական անհուն ցանցով, անփոյթ ու անտարբեր մնաց այն փոթորկի առաջ, որ պայթելու էր իր գլխին, ջարդ ու փշուր անելով գահն ու թագը... Եթէ այդ մարդակերը չէր հաւատում տարածվող շշուկներին, իր անձնուէր լակէյներին, չէ՞ր կարող արդեօք դիմել օտար որոշ դեսպանատների աջակցութեանը, որոնց սրտացաւ վերաբերմունքը դէպի իր արքայական անձն ու պրեստիժը՝ հանրածանօթ է...

Յամենայն դէպս, այս բոլորի մէջ կայ մի անըմբռնելի գաղտնիք, որը գուցէ պարզէ մեզ, մի օր, ապագան...

Arago

*) «Սաբահի» նկատողութիւնը ճիշդ է. իսկապէս «Սէրբէստին» հաղորդում էր դագաղումից մի-երկու օր առաջ, որ ինքը գիտէ թէ Հասան Ֆէհմիի սպանութիւնը կատարված է Եըլդըզի կողմից, յուզելու հասարակական կարծիքը կոմիտէի դէմ։ Ա.

Փիրղեանին։ Ինչպէս ասում են, տանելու են Նովոչերկասկ հարցաքննութեան։ Libre

Ց. Լ. ՄԱՆՈՒՉԱՐԵԱՆ

Մայիսի 29-ին, առաւօտեան ժամը 6-ին, սրտի կաթուածից Բլագովեշչենսկում վախճանվել է Յովհաննէս Լեւոնեան Մանուչարեանցը, որ վերջին ժամանակներս այնտեղ վարում էր «Амурскій Край» լրագրի խմբագրութեան քարտուղարի պաշտօնը։

Նրա կեանքի պատմութիւնը շատ նման է այն բոլոր ռուս դիւրաբորբոք երիտասարդների պատմութեանը, որոնք դեռ եւս աշակերտական նստարանի վրայից սկսում են բողոքել հասարակական կեանքի մէջ տիրող անարդարութիւնների դէմ։

Դեռ եւս Թիֆլիսի գիմնազիայի 8-րդ դասարանում, նա հանդէս եկաւ իր բողոքով ինչ-որ բանի համար և դրա շնորհիւ նա հարկադրված եղաւ փոխադրվել Քութայիս։ 1883 թւին նա մտաւ Պետերբուրգի համալսարանը, բայց, այսպէս ասած, Պոլեակովեան գործի առիթով դուրս վռնդվեց այնտեղից հէնց առաջին իսկ ամիսներում և ապա մտաւ Խարկովի համալսարանը։ «Մնաց այնտեղ, արդեօք, մի տարվայ չափ թէ ոչ, չեմ յիշում,—ասում է Մ. Նովօրուսկին «Рѣчь» լրագրի մէջ,—բայց այդտեղից էլ նա ընկաւ բանտ արգելված գրականութիւն տպագրելու համար։

«Բանտից նա փոխւաւ արդէն բոլորովին յեղափոխական ոգով տրամադրված, յարեց նարօդնիկների կուսակցութեան շրջաններին և, երբ երկրորդ անգամ 1885 թւին Ռոստովում կալանաւորվեց, զինուորական դատարանին յանձնվեց գնդակահարութեամբ ընդդիմութիւն ցոյց տալու համար, թէև ոչ ոքի չէր ուզեցել վիրաւորել։ Դատարանում նա իրան պահում էր շատ համարձակ, առարկելով որ իրաւունք չունի իրան դատելու, հէնց դրա համար էլ նա մահվան դատավճիռ ստացաւ, իսկ վերջ ի վերջոյ ընկաւ Շլիսսելբուրգի բանտը։

«Զօրքերի հրամանատարը, փոխելով մահվան դատավճիռը 10-ամեայ բանտարկութեան, երևի ինքն էլ ապշել էր, թէ ինչու էին այդպիսի խիստ պատիժ կայացրել մի այդպիսի անմեղ երիտասարդի համար։

«Զարմանում էինք մենք եւս, ծանօթանալով նրա հետ Շլիսսելբուրգում՝ թէ ինչու էին նրան ձգել պետական ծանր յանցաւորների շարքը։

«Սակայն այն ժամանակ այդպէս էին ստեղծվում քաղաքական կարիէրաները։

«Մենք բոլորս էլ սիրում էինք նրան։ Եւ ահա այդ սիրոյ համար էլ հատուցեց նա մեզ տարօրինակ ցոյցով։ Իր բանտարկութեան ժամանակամիջոցը լրանալուց մի քանի օր առաջ նա յայտնեց, որ չէ ուզում բաժանվել մեզանից և ընդմիշտ ուզում է մնալ մեզ հետ։ Ձը նայելով որ բոլորն էլ պախարակում էին այդ քայլը, նա այնուամենայնիւ մի գրութեամբ յայտնեց իր այդ ցանկութիւնը բանտային վարչութեանը։ Կօմենդանտը սակայն այդ տեսակ արտասովոր խնդիրքին ընթացք չը տուեց, և միայն յայտնեց խնդրատուին, որ Շլիսսելբուրգը ապաստանարան չէ, ուստի չէ կարող պահել ժամանակը լրացրած բանտարկեալներին։ Այդպիսով հանգուցեալ Մանուչարեանը ստիպված եղաւ դուրս գալ բանտից հակառակ իր ցանկութեան, բայց առանց ընդդիմութեան։

«Սակայն նրան ազատութիւն չը տուին, այլ ուղարկեցին Սախալին, ուր 4—5 տարի մնալուց յետոյ, իրաւունք ստացաւ այնտեղից հեռանալ և բնակութիւն հաստատեց Բլագովեշչենսկում ընդ միշտ։ Նա չուզեց վերադառնալ Ռուսաստան, որովհետև լաւ բան չէր սպասում այնտեղ։

«Այժմ նրա բազմաչարչար սիրտը դադարեց բաբախելուց։ Ձը նայելով իր կրած բոլոր տառապանքներին, նա կարողացաւ պահպանել իր հոգու մաքրութիւնը, առանց վարակվելու նրան չարութեամբ, նոյնպէս՝ մանկական պարզութիւնն ու դիւրահաւատութիւնը։

«Նրա անունը շատ քիչ է յայտնի ընթերցող հասարակութեան նա նկատելի հետք չէ թողել ոչ գրականութեան մէջ, ոչ հասարակական կեանքում և ոչ էլ քաղաքականութեան մէջ։

«Նրա կինը՝ իր երկու երեխաներով մնացել են միջոցներից զուրկ։ Ամուսնու մահվանից մի ամիս առաջ ոստիկանութեան կարգադրութեամբ հանգուցեալի կինը հեռացված է քաղաքային ընթերցարանի կառավարչուհու պաշտօնից»։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Յունիսի 15-ին, Կովկասի Փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վօրօնցօվ-Դաշկօվ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հետ տեսակցելուց յետոյ, արտակարգ գնացքով կը մեկնէ Պոլտավա՝ Պոլտավեան կռւի 200-ամեակի առիթով կայանալիք հանդէսներին մասնակցելու համար։ Կոմսին ուղեկցելու է դիւանապետ ի. գ. խ. Պետերսօնը։

◆ Կովկասի Փոխարքան առանձին հրահանգ է ուղարկել Անդրկովկասեան երկրի նահանգապետներին առաջիկայ զէմստվային հաստատութիւնների մասին։

◆ Յունիսի 7-ին Փոխարքայի պալատի այգում տեղի կունենայ զբօսանք յօգուտ Թիֆլիսի Ռուսաց Բարեգործական Ընկերութեան։

◆ Թիֆլիսի վաճառականական ընկերութեան կողմից Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին դիմաւորելու ընտրվել են Ա. Միլօվ, Վ. Եղիազարեան, Ս. Կաֆեան, Ա. Փրիդօնօվ, Դ. Խարազօվ, Ա. Բաղդասարեան, Գ. Աղէլխանօվ և Գ. Նախշունօվ։

◆ Թիֆլիսի բօրսային կօմիտէտը որոշել է դիմաւորել և ողջունել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին վօկզալում մի առանձին պատգամաւորութեան միջոցով, որի անդամներ են նշանակվել պ.պ. Ս. Մանուէլեան, Արտ. Էնֆիաճեան, Խ. Աֆրիկեան, Յովհաննէս Շաղինեան, Ստեփան Սուլխանեան, Ի. Գայդեմակին և Գ. Պրէսման։

◆ Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան խորհրդի կողմից Ա. Հ. Կաթողիկոսի ընդունելութեան մասնաժողովի անդամ ընտրվել է Յակոբ Շահնազարեանը։

◆ Թիֆլիսում դժբաղդ դէպքերի ժամանակ շուտափոյթ և արագ օգնութիւն կազմակերպելու գործի օգտին Փոխարքայի պալատում մայիսի 10-ին տեղի ունեցած պարահանդէսի և երեկոյթի ամբողջ եկամուտը կազմում է մօտ 10 հազար րուբլի (9767 ր. 75 կ.), իսկ ամբողջ ծախքը իրանց վրա են վերցրել կոմս և կոմսուհի Վօրօնցօվ-Դաշկօվները։

◆ Ղարաքիլիսայի շրջանում ցանքսերն այս տարի խոստանում են լաւ բերք՝ շնորհիւ վերջերս տեղացած անձրևների։

◆ Յունիսի 8-ին, երեկոյեան ժամը 7 1/2-ին, նշանակված է Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան անդամների արտակարգ ընդհանուր ժողովի շարունակութիւնը։

◆ Թիֆլիսի ոստիկանապետի կողմից քաղաքային վարչութեանը հարցմունք է եղել՝ թէ արդեօք պատգամաւորութիւն ուղարկվելու՞ է Պօլտավայի հանդէսների առիթով։

◆ Թիֆլիս եկաւ Գանձակի նահանգապետի պաշտօնակատար Կօվալևը։

◆ Այս ամսի 17-ից կովկասեան շերամապահական կայարանին կից կը բացվեն մեղուաբուծութեան և շերամապահութեան դասընթացքներ։

◆ Յունիսի 2-ին, առաւօտեան ժամը 7 1/2-ին, ինչպէս հաղորդում է «Б. Н.» լրագիրը, Բաթումի վրայով անցաւ ուժեղ մրրիկ. մի քանի րոպէ քաղաքի վրա զանգված էին խիտ փոշի, թղթի կտորներ, ծառի տերևներ և այլն, այնպէս որ փողոցներով ուղղակի անհնարին էր անցնել։ Մրրիկին յաջորդեց քամին, որ տևեց մինչև ժամը 10 1/2-ը, որից յետոյ անձրև եկաւ։ Մրրիկը բուլվարում և քաղաքային այգում ոչնչացրել է շատ ծառեր։ Համարեա ամբողջ քաղաքում փչացվել և կտրվել են հեռագրաթելերը և էլեքտրական մալուխները. շատ տներից պոկվել են թիթեղեայ տանիքները։

◆ Վրաց Դրամատիկական Ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովը կը կայանայ յունիսի 25-ին։

◆ Մամուլի գործերի վարչութիւնը թոյլատրել է Կովկասի սահմաններում խաղալ նոր պիէս վրացերէն լեզուով «Պարտիս խալխի» (Կուսակցական մարդիկ), հեղ. Պ. Ալէքսիշվիլու։

◆ Բաթումի զինուորական նահանգապետի օգնական գնդապետ Շուբինսկին «Бакинецъ» օրաթերթի խմբագրին դատի է հրաւիրել մամուլով զրպարտելու մէջ։ Պատճառն այն է, որ «Бакинецъ»-ը մի լուր էր տպել միլիօնատէր Մուսա Նաղիեվի գերեվարութեան հետ շաղկապված գործի մասին։

◆ Թիֆլիսի քաղաքագլուխ իշխ. Վ. Ն. Չերքեզօվի առողջական դրութիւնը վատթարացաւ այն աստիճան, որ յունիսի 4-ին հրաւիրվեց բժիշկների համախորհուրդ (կօնսուլիում)։

◆ Շուտով աւտօմօբիլների հաղորդակցութիւն է սահմանվելու Օզուրգէթի և Նօտանէբի կայարանի միջև։

◆ «Б. В.»-ում կարդում ենք. «Ռուսաց սինօդի տնտեսական մարմինը ներկայացրեց այն ծախքերի նախահաշիւը, որ անհրաժեշտ են Կովկասում, վերացված վրաց էկզարխութեան փոխարէն երեք նոր թեմեր կազմելու համար։ Այդ մարմնի կարծիքով, սինօդի ձեռքի տակ եղած գումարները բաւական են և ոչ պետական գանձատան, ոչ քաղաքային փոխառութեան կարիք չի լինի։ Տամբօվի թեմակալ առաջնորդը սակայն մի գրութիւն է ներկայացրել, թէ մեծ յուզմունք կառաջանայ Կովկասում էկզարխութիւնը վերացնելով»։

◆ Ստացանք Լևոն Բաբայեանի կազմած և Գ. Գալստեանի հրատարակած «Ընդհանուր աշխարհագրութեան դասագիրքը», 1-ին ընական մաս, գ. 50 կ.։ Այս գրքի մասին կը խօսենք առանձին։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Դերասան Ա. Աբրահամեանը Ղարաքիլիսայում իր եղբօր և տեղական սիրողների հետ միասին տալու է մի շարք ներկայացումներ այս ամառվայ ընթացքում։ Առաջին ներկայացումը տեղի կունենայ առաջիկայ կիրակի օրը, յունիսի 7-ին. կը խաղացվի «Երկու յիմնապետ» 3 գ. դրաման, թարգմ. վրացերէնից։ Ա. Աբրահամեանը սրանից երկու շաբաթ առաջ մի ներկայացում է տուել Շուլավէրում տեղական դըպրոցի օգտին։ Ներկայացումն անցել է աջող թէ խաղի և թէ նիւթականի կողմից։

—

Ախալքալաք, 26 մայիսի

Ամսիս 23-ին տիկ. Սիրանոյշը տեղական սիրողների և դերասան Աղայեանի մասնակցութեամբ ներկայացրեց տեղիս ժողովարանի դահլիճում «Մեդէա» պիէսան։

Իսկ 24-ին, քաղ. ակումբի վարչութեան յատուկ խնդրանօք, առանց վարձատրութեան, յօգուտ ակումբի խաղաց Անդ. Էննէսի «Ապահարզան» մէկ գործ. պիէսը, ուր տիկ. Սիրանոյշը իր մտածված խաղով հիացրեց նաև տեղիս օտարականներին։ Տիկինը, բացի բուռն ծափահարութիւններից, նուէր ստացաւ մի արծաթեայ բաժակակալ թէյի պարագաներով հանդերձ՝ «Նրա տաղանդը յարգող ախալքալաքցիներից» և արծաթեայ անձեռոցիկի մի օղակ՝ Տէր-Յովհաննիսեանից։ Ապա հայ և ռուս սիրողները խաղացին «Կրօթ-կրօթ» վօդեվիլը, որ մեծ զուարճութիւն պատճառեց ներկայ եղողներին։

Ամսիս 25-ին վերջին հրաժեշտի ներկայացմանը տրվեց մի քիչ էժանացրած գներով ժողովրդի համար դարձեալ «Մեդէա» դրաման։

Էն-Էն

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳ. ԳՈՐԾ.

3 յունիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Հրատարակվեց բարձրագոյն ուկազ սենատոր Գարինին առանձին լիազօրութիւններ տալու մասին Մօսկվայի կառավարական հաստատութիւնները քննելու առիթով։

ՄՕՍԿՎԱ։ Յորդ անձրևները բարձրացրին Օկա գետի մակերևոյթը երեք արշինով։

ԿԻԵՎ։ Ստէցօվկա գիւղում գիշերս մի խումբ աւազակներ յարձակվեցին Ջգանօվսկու տան վրա և պահանջեցին 500 րուբլի։ Մերժման պատճառով աւազակները գնդակահարեցին Ջգանօվսկուն, նրա մօրը, երեք սպասաւորների, վիրաւորեցին մի երեխայի և փախան։

Եկաւ նոր նահանգապետ կամերգէր Դիտա։

ԽԱՐԿՕՎ։ Բացվեց շրջանային անասնաբուժական համագումարը։

ՉԱՑՍԱՆ։ Երէկ երեկոյեան ժամը 11-ին զգացվեց թեթև երկրաշարժ։

ԼՕՆԴՕՆ։ Պալատը միաձայն ընդունեց աշխատանքի բօրսաներ հաստատելու օրինագիծը։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Նախագահ Տաֆտը դիմեց կօնգրէսին յատուկ նամակով, որով առաջարկում է երկու տոկոսային տուրք նշանակել սենդիկատների զուտ արդիւնքի վրա և սահմանադրութիւնը փոխել եկամտային հարկը մտցնելու համար։ Նախագահի կարծիքով, սենդիկատներից ստանալիք փողը կը կազմէ 25 միլիօն դօլլար։

ԲՈՒԴԱՊԵՇՏ։ Կօշուտի կուսակցութիւնից և Տիսսի կուսակցութեան նախկին կողմնակիցներից կաբինէտ կազմելու փորձը անաջող է համարվում։

ՎԻԷՆՆԱ։ Բիւջէի յետագայ քննութեան ժամանակ Բինէրտը եռանդով հերքում է, իբրև բացարձակ սուտ, այն յամառ խօսքերը, թէ կաբինէտը հետամուտ է սլաւօններին թշնամի քաղաքականութեան և յայտնում է, որ կառավարութիւնը հակառակ բոլոր դժուարութիւններին կը շարունակէ ձգտել համաձայնութիւն կապել կամ յամենայն դէպս modus vivendi չեխերի և գերմանացիների միջև, նպատակ ունենալով ի մի միացնել պարլամենտական մեծ կուսակցութիւնները նոր պարլամենտական կաբինէտ կազմելու համար (բուռն ծափահարութիւն)։

ԲԵՐԼԻՆ։ Րէյխստագի նիստը։ Պահպանողականների և կենտրօնի ներկայացուցիչները յայտնեցին, որ այժմ նրանք, ինչպէս և առաջ, բացասաբար են վերաբերվում «էպի» ժառանգութեան հարկը և պնդում են կօտիրօվային հարկի վրա։ Ֆինանսների մինիստր Սէյն-Բաբէնը դաշնակից կառավարութիւնների կողմից յայտնեց, որ կօտիրօվային հարկ մտցնելը կը հանդիպէ լուրջ և անյաղթելի դժուարութիւնների, իսկ ժառանգական հարկը ներկայումս հանդիսանում է մեծ անհրաժեշտութիւն։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մ ի ո ւ ս ա ն ո ղ

պատրաստում է ցանկացողներին բոլոր դպրոցների համար։ Պատրաստ է գնալ և ամարանոց։

Հասցէն՝ Дворцовая, писчебумажный магазинъ Баджагова.

Հ Ր Ա Ւ Է Ր

Զգրաշէնի ս. Աւետեաց եկեղեցու ծխականները կիրակի, ամսիս 7-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին հրաւիրվում են նոյն եկեղեցում ծխական ժողով գումարելու, որի դրադմունքի առարկան կազմելու են հետևեալ հարցերը.

1. Հրաժարված պ. Խ. Աֆրիկեանի տեղ մի հոգաբարձու ընտրել։
2. Հաւանութիւն տալ հոգաբարձական որոշման՝ երեք հատ նոր կրպակներ կառուցանել։
3. Խորհրդակցել դպրոցապատկան հին շինութիւնների վերանորոգման մասին։
4. Ընթացիկ հարցեր։

Ժողովը՝ երկրորդ անգամ լինելով՝ կանոնաւոր կը համարվի ներկայ եղող ծխականների ամեն մի քանակութեան դէպքում։

Հոգաբարձութիւն

(ու. շ. կ.) 517. 3—2

ՉԱՐՋՈՅԻ ՏԽ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒՄ է Չարջօյի հայ հասարակութեան և շրջակայ՝ Բուխարայի, Քերքիի, Թէրմեզի և Խիվայի հայ գաղութների համար, որ ունեն 150—175 ծուխ,

ՃԵՄԱՐԱՆԱՒԱՐՏ ԿԱՄ ԴՊՐՈՑԱՒԱՐՏ

Քահանայ կամ քահանայացու։

Ցանկացողները կարող են դիմել հետևեալ հասցէով՝ Чарджуй, Бахишу Айрапетянцу.

(հ. շ. ե.) 491. 6—4

Լոյս տեսաւ

Հ Ա Ց Ն Է Ի
«ԸՆՏԻՐ ՄՏՔԵՐ»

գիրքը. գերմ. թարգմ. Արշակ Եղիազարեան
ԳԻՆՆ Է 40 Կ.

Դիմել Թիֆլիս՝ Կենտրօնական, «Գուտենբերգ» և «Փարոս» գրավաճառանոցներին։

(ե. հ. շ.) 470. 10—6

Կիրակի, յունիսի 7-ին, առ. ժ. 11-ին, «ԱՂԲԻՒՐ-ՏԱՐԱԶԻ» խմբագրատանը
կը կայանայ
Հայ գրականագէտների ժողովի շարունակութիւնը,
որին մասնակցելու հրաւիրվում են գրականագէտներից ցանկացողները։

Սրանով յայտնում եմ ի գիտութիւն յարգելի
ՀԱՑԱՎԱՃԱՌՆԵՐԻ
որ Ստաւրօպօլ քաղաքում բացել եմ հացավաճառատուն։
Գլխաւոր նպատակս է մատակարարել Անդրկովկասեան քաղաքներին ամեն տեսակ հացահատիկ և ալիւր թէ տեղիցս և թէ շրջակայ կայարաններից։
Ալիւրը պատրաստում եմ սեփական ընտիր ցորենից՝ հետևեալ տեսակների—«կրուպչատկա», «սէյանկա» և «բազմօլ»։
Հետաքրքրվողներին իսկոյն ուղարկում եմ նմուշները՝ միաժամանակ նշանակելով և գները։
Գների զգալի փոփոխութեան ժամանակ կլիէնտներին յայտնվում է հեռագրով։
Խնդրում եմ ի նկատի ունենալ, որ ամեն մի ապրանք ես գնում եմ առաջին ձեռքից այնպէս որ այդ հանգամանքը հնարաւորութիւն է տալիս ինձ վաճառել ուրիշներին ամենանօրմալ գներով։
Յուսով եմ, որ յարգելի վաճառականները անուշադիր չեն թողնի իմ ֆիրման։
Պատուէրները կը կատարվեն կարելոյն չափ շտապով, ամենայն ճշտութեամբ և բարեխղճօրէն։
Թղթակցութիւնները հայերէն և ռուսերէն լեզուներով։
Յարգանքով՝ Մ. Ց. ՖԱԼԱԿԵԱՆՑ
Հասցէ՝ Նամակի համար. Ставрополь-губ., М. А. Фалакянцу, почт. я. № 48.
Հեռագրի համար. Ставрополь.-губ., Фалакянцу.
(շ.) 50—41

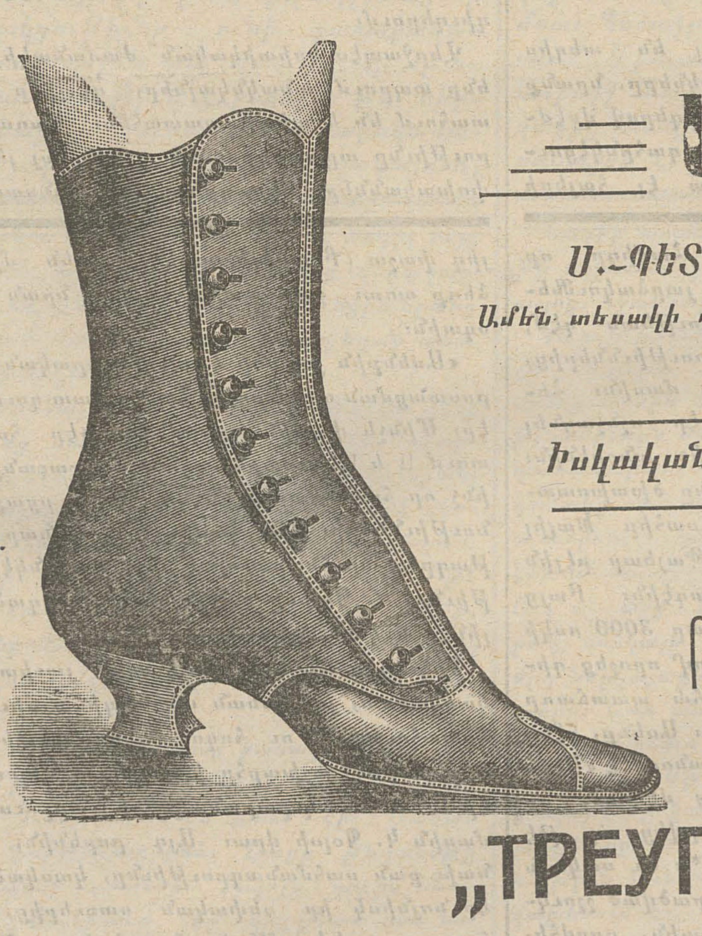

ԲԱՐՁՐ ՏԵՍԱԿԻ
ԿՕՇԿԵՂԷՆ
Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԵԽԱՆԻԿ. ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ԸՆԿ.
Ամեն տեսակի մօդային ձևերի. գտնվում է բոլոր յայտնի խանութներում։
ФАБРИЧНОЕ КЛЕЙМО
Իսկականը միայն այս դրոշմով
С.ПЕТЕРБУРГЪ.
ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՌԵԶԻՆ. ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐ.
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
„ТРЕУГОЛЬНИКЪ“
ԱՆՈՒՆՈՎ
Թիֆլիսի բաժանմունքը գտնվում է ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄ
ԱՅԴՏԵՂ ԿԱՅ ՊԱՀԵՍՏ ԿԱՃՈՒՂԷՆԻ Ռուսական և արտասահմանեան արդիւնաբերութեան
ԿՐԿՆԱԿՕՃԻԿՆԵՐԻ ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՌԵԶԻՆԻ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Կրեմ եւ Ապրետուրա կօշկեղէնի համար
Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԵԽ. ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ԸՆԿԵՐ.
(շ.) 182. 0—15